

Contents

How to use this guide

Termau gorchymyn

Uned 1 **astudiaeth o gyfnod**

Uned 2 **astudiaeth manwl: rhan 1**

Uned 3 **astudiaeth eang**

Uned 4 **astudiaeth manwl: rhan 2**

How to use this guide

This guide is designed to help you as you prepare for your examinations in GCE History. It should — ideally — be used throughout the course rather than solely as a revision tool. You may find it useful to refer to the “concepts and perspectives”, “key issues” and “content” outlined in this guide to ensure that you have a coherent understanding of all the material you have learned. While your teacher will cover every aspect of the course, they may well add additional material or devise their scheme of work in a way that suits their classes’ needs. As such, the order in which you complete this guide may not necessarily follow the order in which you learn the material.

There are no page numbers in this guide, so you can simply print out the pages that you need, or if you would like to complete this online, delete the pages that you do not need.

On the following pages is an overview of the command terms that are used in GCE History, along with an explanation of their meaning.

- Assessment Objective 1 (AO1) is tested via extended response (i.e. essay) questions, as seen in [Unit 1](#), [Unit 3](#) and [Unit 4](#).
- Assessment Objective 2 (AO2) requires you to analyse and evaluate primary/contemporary source material, and it is tested in [Unit 2](#) and [Unit 4](#).
- Assessment Objective 3 (AO3) requires you to analyse and evaluate interpretations of the past, and this is tested in [Unit 2](#).

All three Assessment Objectives are also tested via your completion of the non-examined assessment (or NEA in Unit 5). The description of each Assessment Objective, in full, is as follows.

AA1	Dangos, trefnu a chyfathrebu gwybodaeth a dealltwriaeth er mwyn dadansoddi a gwerthuso'r nodweddion allweddol sy'n perthyn i'r cyfnodau a astudiwyd, gan wneud safbwyntiau cadarnhaol ac archwilio cysyniadau, fel y bo'n briodol, o achos, canlyniad, newid, parhad, tebygrwydd, gwahaniaeth ac arwyddocâd
AA2	Dadansoddi a gwerthuso deunydd ffynhonnell priodol, sy'n gynradd a / neu'n gyfoes i'r cyfnod, o fewn ei gyd-destun hanesyddol
AA3	Dadansoddi a gwerthuso, mewn perthynas â'r cyd-destun hanesyddol, ffyrdd gwahanol y cafodd agweddau ar y gorffennol eu dehongli.

Termau gorchymyn

These command terms are those used to guide your answer to the examination questions. When you are considering the material in the revision guide, you may wish to consider how you would approach examination questions in light of these terms. The meaning of each command term is briefly outlined in their accompanying descriptor.

Term	AO	Descriptor
Trafodwch	AA1	Bydd ymgeiswyr yn cynnig dadansoddiad wedi'i gefnogi o'r mater dan sylw sy'n pennu ei arwyddocâd yng nghyd-destun y cyfnod a nodwyd. Bydd yn ymdrin â'r cysyniad perthnasol a bydd yr ymateb yn llunio barn wedi'i chyfiawnhau. What does this mean? <i>You will focus on the main idea in the question and make an argument that considers it in relation to other relevant factors. Your aim is to make a consistent and balanced judgement that is supported by factual evidence.</i>
Gwerthuswch	AA1	dd ymgeiswyr yn cynnig gwerthusiad wedi'i gefnogi o'r mater dan sylw sy'n pennu ei effaith a/neu rôl yng nghyd-destun y cyfnod a nodwyd. Bydd yn ymdrin â'r cysyniad perthnasol a bydd yr ymateb yn llunio barn wedi'i chyfiawnhau. What does this mean? <i>You will focus on the main idea in the question and weigh up its impact and/or role against other relevant factors. Your aim is to make a consistent and balanced judgement that is supported by factual evidence.</i>
Pa mor effeithiol	AA1	Bydd ymgeiswyr yn cynnig dadansoddiad wedi'i gefnogi o'r mater dan sylw sy'n mesur ei gryfderau a'i gyfyngiadau yng nghyd-destun y cyfnod a nodwyd. Bydd yn ymdrin â'r cysyniad perthnasol a bydd yr ymateb yn llunio barn wedi'i chyfiawnhau. What does this mean? <i>You will focus on the main idea in the question and make a judgement on its effectiveness, weighing it against other factors that may have been equally, more, or less effective. Your aim is to make a consistent and balanced judgment that is supported by factual evidence.</i>
Pa mor arwyddocaol	AA1	Bydd ymgeiswyr yn cynnig dadansoddiad wedi'i gefnogi o'r mater dan sylw sy'n mesur ei oblygiadau yng nghyd-destun y cyfnod a nodwyd. Bydd yn ymdrin â'r cysyniad perthnasol a bydd yr ymateb yn llunio barn wedi'i chyfiawnhau.. What does this mean? <i>You will focus on the main idea in the question and make a judgement on its significance, considering it in relation to other factors that may have been equally, more, or less significant. Your aim is to make a consistent and balanced judgment that is supported by factual evidence.</i>

Pa mor llwyddiannus	AA1	Bydd ymgeiswyr yn cynnig dadansoddiad wedi'i gefnogi o'r mater dan sylw sy'n mesur ei lwyddiannau a'i fethiannau yng nghyd-destun y cyfnod a nodwyd. Bydd yn ymdrin â'r cysyniad perthnasol a bydd yr ymateb yn llunio barn wedi'i chyfiawnhau. What does this mean? <i>You will focus on the main idea in the question and make a judgement on the level of its success, weighing it against other factors that may have been equally, more, or less successful. Your aim is to make a consistent and balanced judgment that is supported by factual evidence.</i>
I ba raddau	AA1	Bydd ymgeiswyr yn cynnig dadansoddiad wedi'i gefnogi o'r mater dan sylw sy'n mesur graddfa ei bwysigrwydd yng nghyd-destun y cyfnod a nodwyd. Bydd yn ymdrin â'r cysyniad perthnasol a bydd yr ymateb yn llunio barn wedi'i chyfiawnhau. What does this mean? <i>You will focus on the main idea in the question and make a judgement on its importance, weighing it against other factors that may have been equally, more, or less important. Your aim is to make a consistent and balanced judgment that is supported by factual evidence.</i>
Aseswch	AA2	Gan gyfeirio at y deunyddiau a ddarparwyd a dealltwriaeth yr ymgeisydd o'r cyd-destun hanesyddol, bydd yr ymgeisydd yn asesu gwerth tair ffynhonnell i hanesydd sy'n astudio mater penodol.. What does this mean? <i>You will identify the focus of the question and carefully analyse each source and its provenance (i.e. the section that outlines who created the source and when). You will then consider this source material alongside your background knowledge to identify the specific historical context of the source. Your aim is to make a consistent and supported judgment on the value and limitations of the three sources to an historian studying the issue outlined in the question.</i>
Pa mor ddilys	AA3	Gan gyfeirio at y deunyddiau a ddarparwyd bydd yr ymgeisydd yn dadansoddi a gwerthuso dau ddarn ac yn defnyddio ei ddealltwriaeth o'r ddadl hanesyddol i ystyried pa mor ddilys yw'r dehongliadau yn y cyd-destun penodol. What does this mean? <i>You will identify the focus of the question and carefully review and make judgements on each interpretation. You will then consider the interpretations alongside your background knowledge to identify why the interpretations may have been formed, as well as consider at least one other alternative interpretation. Your aim is to make a consistent and supported judgment on the validity of the view outlined in the question.</i>

1

Astudiaeth o gyfnod 1:

Llywodraeth, gwrthryfel a chymdeithas yng Nghymru a Lloegr, tua 1485–1603

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant factual knowledge	Wider context	Links to...
1.1.a	Arwyddocâd y prif newidiadau mewn gwleidyddiaeth a llywodraeth 1485–1603				
1.1.a.1	Y dulliau a ddefnyddiwyd gan Harri VII i sefydlu llinach y Tuduriaid				
1.1.a.2	Maint y chwyldro yn y llywodraeth dan Harri VIII				
1.1.a.3	Rôl ac effeithiolrwydd prif weinidogion y Tuduriaid yn eu plith Wolsey, Cromwell a Cecil				
1.1.a.4	Y newid ym mherthynas Elisabeth â'i chyfrin gyngor a'r Senedd				

1.1.b	Arwyddocâd y prif ddatblygiadau mewn crefydd 1529–1588				
1.1.b.1	Prif nodweddion ac effeithiau'r Diwygiad dan Harri				
1.1.b.2	Effaith polisiau crefyddol Edward VI				
1.1.b.3	Effaith y gwrthddiwygiad Catholig yn ystod teyrnasiad Mari				
1.1.b.4	Ardrefniant Eglwysig Elisabeth a'i effeithiau				
1.1.c	Arwyddocâd y prif brotestiadau a gwrthryfeloedd yn erbyn y brenhinoedd Tuduraidd				
1.1.c.1	Y Bererindod Gras, Gwrthryfel y Gorllewin, gwrthryfeloedd Kett, Wyatt ac Ieirl y Gogledd:				

1.1.c.1.i	Achosion a nodweddion y gwrthryfeloedd a'r protestiadau hyn				
1.1.c.1.i i	Maint bygythiad y gwrthryfeloedd a'r protestiadau hyn				
1.1.c.1.i ii	Y rhesymau dros fethiant y gwrthryfeloedd a'r protestiadau hyn				
1.1.ch	Maint y newid economaidd yn yr unfed ganrif ar bymtheg				
1.1.ch.1	Twf masnach a diwydiant				
1.1.ch.2	Twf y bonedd				
1.1.ch.3	Datblygiad trefi a'r dosbarthiadau masnachol				

1.1.ch.4	Agwedd tuag at y tlawd a chrwydriaid, a'r driniaeth a gawsant				
1.1.d	Y newid yn y berthynas rhwng Cymru a Lloegr ar ôl 1530				
1.1.d.1	Y rhesymau dros Ddeddfau Uno 1536 a 1543, ac effaith y rhain ar Gymru a Lloegr				
1.1.d.2	Gwaith ac effaith Cyngor Cymru a'r Gororau				
1.1.d.3	Effaith newid cymdeithasol yng Nghymru ar ei pherthynas â Lloegr				
1.1.d.4	Effaith polisi crefyddol ar Gymru gan gynnwys cyfieithu'r Ysgrhythurau i Gymraeg				

1

Astudiaeth o gyfnod 2:

Llywodraeth, chwyldro a chymdeithas yng Nghymru a Lloegr, tua 1603–1715

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
1.2.a	Arwyddocâd y prif sialensiau oedd yn Wynebu brenhinoedd y Stiwartiaid 1603–1642				
1.2.a.1	Y dulliau a ddefnyddiwyd gan Iago I i sefydlu a chynnal llinach y Stiwartiaid yng Nghymru a Lloegr 1603–1625				
1.2.a.2	Effeithiolrwydd Siarl I wrth ddelio â'r sialensiau a wynebodd hyd 1642				
1.2.a.3	Problemau ac anghydfodau rhwng y Goron a'r Senedd hyd 1642				
1.2.b	Effaith y Rhyfel Cartref ar y genedl 1640–1649				
1.2.b.1	Y rhesymau dros ddechrau'r rhyfel cartref erbyn 1642				

1.2.b.2	Effaith y Rhyfel Cartref ar fywydau pobl yng Nghymru a Lloegr				
1.2.b.3	Y rhesymau dros fuddugoliaeth y Senedd yn y Rhyfel Cartref				
1.2.b.4	Y rhesymau dros y Teyrnladdiad, a'i bwysigrwydd				
1.2.c	Effaith arbrofion Llywodraethu seneddol 1649–1660				
1.2.c.1	Ymateb Cromwell i'r sialensiau a wynebwyd gan y Llywodraeth Seneddol yng Nghymru a Lloegr				
1.2.c.2	Yr Uwch-Frigadwyr, yr Offeryn Llywodraeth a Cromwell fel Arglwydd Amddiffynnydd				

1.2.c.3	Effaith y Werinlywodraeth ar fywydau pobl yng Nghymru a Lloegr				
1.2.c.4	Methiant eithaf gweriniaetholdeb a'i wrthod yng Nghymru				
1.2.ch	Y pwysau'n newid ar ôl yr Adferiad 1660–1685				
1.2.ch.1	Y rhesymau dros adferiad y frenhiniaeth a'i boblogrwydd yng Nghymru				
1.2.ch.2	Polisiâu gwleidyddol a chrefyddol Siarl II yng Nghymru a Lloegr				
1.2.ch.3	Cydberthynas y Brenin a'r Senedd				
1.2.ch.4	Materion yr olyniaeth				

1.2.d	Arwyddocâd y Chwyldro Gogoneddus a'r Ardrefniant Chwyldroadol				
1.2.d.1	Y rhesymau dros y gwrthdaro rhwng Iago II a'r Senedd				
1.2.d.2	Esgyniad William a Mari a'r Chwyldro Gogoneddus yng Nghymru a Lloegr				
1.2.d.3	Effaith y Mesur Iawnderau a'r Ardrefniant Chwyldroadol ar Gymru a Lloegr				
1.2.d.4	Datblygu gwleidyddiaeth bleidiol yng Nghymru a Lloegr ar ôl 1689				

1

Astudiaeth o gyfnod 3:

Gwleidyddiaeth, protest a diwygio yng Nghymru a Lloegr tua 1780–1880

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
1.3.a	Y pwysau cynyddol am ddiwygio seneddol 1780–1832				
1.3.a.1	Ymdrechion cynnar i ddiwygio'r Senedd yn y 1780au				
1.3.a.2	Sialens y Chwyldro Ffrengig ar ôl 1789				
1.3.a.3	Y prif resymau dros alw am ddiwygio'r Senedd				
1.3.a.4	Arwyddocâd argyfwng y Ddeddf Ddiwygio 1830–1832				
1.3.b	Y newid yn ymateb y llywodraeth i'r pwysau gwleidyddol a chymdeithasol				

1.3.b.1	Datblygiad anniddigrwydd a phrotest radicalaidd yng Nghymru a Lloegr ar ôl 1812				
1.3.b.2	Ymateb llywodraethau'r Arglwydd Liverpool 1812–1822				
1.3.b.3	Y rhesymau dros ddiwygiadau'r Torïaid Rhyddfrydol a'u pwysigrwydd 1822–1830				
1.3.c	Arwyddocâd bygythiad Protestiadau gwledig a threfol 1830-1848				
1.3.c.1	Achosion ac effaith Gwrthryfel Merthyr				
1.3.c.2	Achosion ac effaith protestiadau gwledig yng Nghymru a Lloegr yn y 1830au a'r 1840au				

1.3.c.3	Achosion ac effaith mudiad y Siartwyr yng Nghymru a Lloegr				
1.3.c.4	Ymatebion y Llywodraeth i'r protestiadau hyn				
1.3.ch	Maint ac effaith diwygiadau cymdeithasol ac economaidd 1833–1848				
1.3.ch.1	Y cymhellion a'r pwysau am ddiwygio cymdeithasol				
1.3.ch.2	Pwysigrwydd diwygiadau'r Chwigiaid				
1.3.ch.3	Y Cynghrai'r er Diddymu'r Deddfau Yd a diddymu'r Deddfau Yd				

1.3.ch.4	Diwygio ffatrïoedd a mwyngloddiau, iechyd cyhoeddus, addysg a chyfraith y tlodion				
1.3.d	Y newidiadau yn hynt arweinwyr a Phleidiau gwleidyddol yng Nghymru a Lloegr 1830–1880				
1.3.d.1	Syr Robert Peel, y blaid Geidwadol ac effeithiolrwydd ei ddiwygiadau 1834–1846				
1.3.d.2	Y rhesymau dros ffurfio'r blaid Ryddfrydol				
1.3.d.3	Prif nodweddion gweinyddiaeth gyntaf Gladstone, 1868–1874				
1.3.d.4	Disraeli, Ail Ddeddf Ddiwygio 1867 a Cheidwadaeth ar waith, 1874–1880				

1

Astudiaeth o gyfnod 4:**Gwleidyddiaeth, pobl a chynnydd: yng Nghymru a Lloegr tua 1880–1980**

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
1.4.a	Maint y newid mewn cymdeithas 1880–1951				
1.4.a.1	Ymateb y Llywodraethau Llafur i'r sialensiau oedd yn wynebu Cymru a Lloegr 1906–1914				
1.4.a.2	Achosion a maint y problemau economaidd yng Nghymru a Lloegr yn y 1920au a'r 1930au, a'r ymatebion iddynt				
1.4.a.3	Effeithiolrwydd diwygiadau'r llywodraethau Llafur, 1945–1951				
1.4.b	Y newid yn safle'r pleidiau gwleidyddol 1880–1951				

1.4.b.1	Y newidiadau yn hynt y Blaid Ryddfrydol yng Nghymru a Lloegr yn y cyfnod hwn				
1.4.b.2	Y newid yn safle'r Blaid Geidwadol yng Nghymru a Lloegr yn ystod y cyfnod hwn				
1.4.b.3	Twf y Blaid Lafur yng Nghymru a Lloegr yn ystod y cyfnod hwn				
1.4.b.4	Llwyddiant llywodraethau clymblaid: yn ystod y rhyfel ac yn y 1930au				
1.4.c	Effaith y rhyfel ar gymdeithas yng Nghymru a Lloegr 1902–1951				
1.4.c.1	Effaith cymdeithasol ac economaidd Rhyfel y Boer				

1.4.c.2	Effaith cymdeithasol ac economaidd y Rhyfel Byd Cyntaf				
1.4.c.3	Effaith cymdeithasol ac economaidd yr Ail Ryfel Byd				
1.4.ch	Arwyddocâd y prif ddatblygiadau yng Nghymru a Lloegr 1918–1980				
1.4.ch.1	Y newid yn natur yr economi, gwaith a chyflogaeth yng Nghymru a Lloegr				
1.4.ch.2	Newid agweddau tuag at iaith a diwylliant Cymru				
1.4.ch.3	Galw am newid gwleidyddol yng Nghymru a Lloegr				

1.4.ch.4	Maint y newid cymdeithasol, crefyddol a diwylliannol yng Nghymru a Lloegr				
1.4.d	Y newid yn rôl a statws menywod 1880–1980				
1.4.d.1	Yr ymgyrch dros bleidlais i fenywod yng Nghymru a Lloegr cyn 1918				
1.4.d.2	Y rhesymau dros estyn yr etholfraint yn 1918 a 1929				
1.4.d.3	Effaith rhyfel ar y newid yn rôl a statws menywod 1914–1951				
1.4.d.4	Cyfleoedd cymdeithasol a chyflogaeth a newid deddfwriaethol ar ôl 1945				

1

Astudiaeth o gyfnod 5:

Political and religious change in Europe c.1500–1598

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
1.5.a	Arwyddocâd y prif ddylanwadau ar Ewrop yn ar ddechrau'r uned ganrif ar bymtheg				
1.5.a.1	Safle'r Eglwys Gatholig ar ddechrau'r unfed ganrif ar bymtheg				
1.5.a.2	Twf fforio a darganfod				
1.5.a.3	Pŵer cynyddol y gwladwriaethau cenedlaethol				
1.5.a.4	Dylanwad diwylliant y Dadeni				
1.5.b	Effaith y newid crefyddol 1517–1564				

1.5.b.1	Effaith Martin Luther ar ddatblygiad y Diwygiad Protestannaidd yn yr Almaen				
1.5.b.2	Y rhesymau dros ledaeniad Lutheriaeth: traethodynnau beirniadol, defnyddio'r wasg argraffu, dylanwad y trefi a'r dinasoedd, pwysau cymdeithasol				
1.5.b.3	Pwysigrwydd Heddwch Augsburg, 1555				
1.5.b.4	Dechrau'r Gwrthddiwygiad				
1.5.c	Arwyddocâd y prif sialensiau oedd yn wynebu Ffrainc ar ganol yr unfed ganrif ar bymtheg				
1.5.c.1	Datblygu brenhiniaeth absoliwt yn Ffrainc dan Ffransis I				

1.5.c.2	Effeithiolrwydd polisïau crefyddol, diwylliannol, ariannol ac economaidd Ffransis I				
1.5.c.3	Prif nodweddion y gystadleuaeth rhwng yr Hapsburgiaid a'r Valois				
1.5.ch	Effaith y prif sialensiau oedd yn wynebu Sbaen hyd 1598				
1.5.ch.1	Siarl V a sialensiau rheoli'r Ymerodraeth Rufeinig Sanctaidd				
1.5.ch.2	Effaith gymdeithasol ac economaidd fforio i'r Byd Newydd				
1.5.ch.3	Llwyddiant polisïau economaidd ac ariannol Philip II				

1.5.ch.4	Polisi tramor Phillip II gan gynnwys yr Iseldiroedd				
1.5.d	Maint bygythiad yr Ymerodraeth Otomanaidd yn yr unfed ganrif ar bymtheg				
1.5.d.1	Teyrnasiad Swleiman Ysblennydd a'r Otomanaid yn ymledu i ddwyrain Ewrop				
1.5.d.2	Natur Ymateb yr Hapsbwrgiaid i'r bygythiad Otomanaidd				
1.5.d.3	Effeithiolrwydd Ymateb Ffrainc i'r bygythiad Otomanaidd				
1.5.d.4	Pwysigrwydd brwydr Lepanto				

1

Astudiaeth o gyfnod 6:

Ewrop mewn oes o absoliwtaeth a chwyldro tua 1682–1815

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
1.6.a	Arwyddocâd y prif ddatblygiadau yn Rwsia dan Pedr Fawr				
1.6.a.1	Effaith polisiau cartref Pedr ar gymdeithas, economi a chrefydd				
1.6.a.2	Diwygio ac ehangu'r lluoedd arfog				
1.6.a.3	Dylanwad gorllewineiddio ar Rwsia				
1.6.a.4	Maint y llwyddiant yn y polisi tramor a rhyfel				

1.6.b	Arwyddocâd y prif newidiadau ym Mhrwsia dan Ffrederig Fawr				
1.6.b.1	Y prif sialensiau a oedd yn wynebu Ffredrig Fawr ar ei esgyniad				
1.6.b.2	Effeithiolrwydd diwygiadau Ffrederig Fawr ar strwythur cartref gwladwriaeth Prwsia				
1.6.b.3	Maint llwyddiant polisi tramor Ffredrig Fawr				
1.6.b.4	I ba raddau y gellir ystyried Ffrederig Fawr yn “Unben Goleuedig”				
1.6.c	Maint y newid yn Ffrainc hyd 1789				

1.6.c.1	Yr ancien régime yn ystod teyrnasiad Louis XV, 1715–1774				
1.6.c.2	Strwythur y wladwriaeth – gwleidyddol, ariannol a chrefyddol				
1.6.c.3	Louis XVI ac achosion y Chwyldro Ffrengig, 1774–1789				
1.6.ch	Maint y newid yng Nghydberthynas y Pwerau Mawr hyd 1756				
1.6.ch.1	Pŵer yn newid yng ngwledydd y Môr Baltig ar ôl Rhyfel Mawr y Gogledd				
1.6.ch.3	Effaith Rhyfel Olyniaeth Awstria ar gydberthynas y Pwerau Mawr				

1.6.ch.4	Effeithiau'r Chwyldro Diplomyddol				
1.6.d	Arwyddocâd diplomyddiaeth a gwrthdaro yn Ewrop 1756–1815				
1.6.d.1	Dechreuadau, datblygiad ac effaith y Rhyfel Saith Mlynedd				
1.6.d.2	Effaith Rhyfeloedd y Chwyldro yn Ffrainc a Rhyfeloedd Napoleon ar gydberthynas y Pwerau Mawr				

1

Astudiaeth o gyfnod 7:

Chwyldro a syniadau Newydd yn Ewrop tua 1780–1881

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
1.7.a	Effaith rhyfel a chwyldro 1780–1856				
1.7.a.1	Effaith Rhyfeloedd y Chwyldro yn Ffrainc a Rhyfeloedd Napoleon ar gydberthynas y Pwerau Mawr				
1.7.a.2	Y rhesymau dros ymdrechion i gyd-weithio'n rhyngwladol, ac effeithiolrwydd hynny 1815–1822				
1.7.a.3	Achosion chwyldro yn Ewrop yn 1830–1848				
1.7.a.4	effaith Cwestiwn y Dwyrain ar gydberthynas y Pwerau Mawr rhwng 1780–1856				
1.7.b	Twf cenedlaetholdeb yn yr Eidal 1815–1871				

1.7.b.1	Y prif ffactorau wnaeth ysgogi a llesteirio cenedlaetholdeb yn yr Eidal ar ô 1815				
1.7.b.2	Effaith chwyldroadau 1848 ar y broses o uno'r Eidal				
1.7.b.3	Cyfraniad unigolion o bwys at uno'r Eidal				
1.7.b.4	Rôl y Pwerau Mawr yn uno'r Eidal				
1.7.c	Twf cenedlaetholdeb yn yr Almaen 1815–1871				
1.7.c.1	Y prif ffactorau wnaeth ysgogi a/neu lesteirio cenedlaetholdeb yn yr Almaen ar ôl 1815				
1.7.c.2	Effaith chwyldroadau 1848 ar y broses o uno'r Almaen				

1.7.c.3	Cyfraniad unigolion o bwys at uno'r Almaen				
1.7.c.4	Symud tuag at uno yn y 1860au: rolau rhyfel a diplomyddiaeth				
1.7.ch	Arwyddocâd y prif sialensiau oedd yn wynebu Ffrainc 1848–1871				
1.7.ch.1	Chwyldro yn 1848, y coup d'etat a sefydlu'r Ail Ymerodraeth				
1.7.ch.2	Cymeriad ac amcanion Napoleon II				
1.7.ch.3	Effaith polisïau cartref a thramor Napoleon III				
1.7.ch.4	Y rhesymau dros gwymp yr Ail Ymerodraeth				

1.7.d	Maint y newid gwleidyddol a chymdeithasol yn Rwsia 1825–1881				
1.7.d.1	Effeithiolrwydd rheolaeth Nicholas I				
1.7.d.2	Alexander II a rhyddfrenio'r taeogion				
1.7.d.3	Maint llwyddiant diwygiadau eraill dan Alexander II				
1.7.d.4	Twf gwrthwynebiad erbyn 1881				

1

Astudiaeth o gyfnod 8:

Ewrop mewn oes o wrthdaro a chydweithredu tua 1890–1991

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
1.8.a	Arwyddocâd y prif newidiadau i'r Gydberthynas ryngwladol 1890–1939				
1.8.a.1	Sefydlu Cynghreiriau ac Ententes cyn 1914 ac achosion y Rhyfel Byd Cyntaf				
1.8.a.2	Cymod a chystadleuaeth y Pwerau Mawr ar ôl 1918 gan gynnwys effeithiolrwydd y cytundebau rhyngwladol a Chynghrair y Cenhedloedd				
1.8.a.3	Cefndir ac achosion yr Ail Ryfel Byd				
1.8.b	Maint y newid gwleidyddol, cymdeithasol ac economaidd yn yr Eidal 1918–1945				
1.8.b.1	Y prif fygythiadau i sefydlogrwydd y llywodraethau Rhyddfrydol yn yr Eidal ar ôl 1918				

1.8.b.2	Y rhesymau dros sefydlu unbennaeth yn yr Eidal yn y 1920au				
1.8.b.3	Effaith polisiâu cartref Ffasgaidd ar yr Eidal hyd 1945				
1.8.b.4	Effeithiolrwydd y gwrthsefyll a'r gwrthwynebu i'r gyfundrefn Ffasgaidd yn yr Eidal				
1.8.c	Maint y newid gwleidyddol, cymdeithasol ac economaidd yn yr Almaen				
1.8.c.1	Y prif fygythiadau i sefydlogrwydd Gweriniaeth Weimar yn yr Almaen				
1.8.c.2	Sefydlu unbennaeth yn yr Almaen yn y 1930au				

1.8.c.3	Effaith polisïau cartref Natsïaidd ar yr Almaen hyd 1945				
1.8.c.4	Effeithiolrwydd y gwrthsefyll a'r gwrthwynebu yn yr Almaen Natsïaidd				
1.8.ch	Effaith y chwyldro yn Rwsia 1905-1945				
1.8.ch.1	Prif achosion ac effeithiau chwyldro 1905				
1.8.ch.2	Y rhesymau dros chwyldro yn 1917				
1.8.ch.3	Rhyfel Cartref a'r Bolsiefigiaid yn atgyfnerthu grym 1917–1924				

1.8.ch.4	Effaith newidiadau gwleidyddol, cymdeithasol ac economaidd Stalin hyd 1945				
1.8.d	Arwyddocâd y newid yn y gydberthynas yn Ewrop 1945–1991				
1.8.d.1	Rhannu Ewrop ar ôl y rhyfel				
1.8.d.2	Dechreuadau ac effeithiau'r Rhyfel Oer yn Ewrop ar ôl 1945				
1.8.d.3	Yr ysfa am gydweithrediad economaidd a symudiadau i gyfeiriad integreiddio yn Ewrop yn y 1960au				
1.8.d.4	Symudiadau tuag at gydfodolaeth a détente o'r 1970au				

2

Astudiaeth manwl 1: Argyfwng canol oes y Tuduriaid yng Nghymru a Lloegr tua 1529–1570

Rhan 1: problemau, bygythiadau a sialensiau tua 1529–1553

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
2.1.a	Maint y newid yn rheolaeth Cymru				
2.1.a.1	Cyflwr gwleidyddol a chymdeithasol Cymru, gan gynnwys maint yr anghyfraith				
2.1.a.2	Englefield a Lee				
2.1.a.3	Rôl Cyngor Cymru a'r Gororau				
2.1.a.4	Protest Rhys ap Gruffudd				
2.1.a.5	Y rhesymau dros yr uno rhwng Cymru a Lloegr				

2.1.a.6	Y Deddfau Uno, 1536–1543				
2.1.b	Y rhesymau dros newid crefyddol, ac effaith hynny				
2.1.b.1	“Mater Mawr” y Brenin				
2.1.b.2	Deddfwriaeth grefyddol yn y 1530au a'r 1540au				
2.1.b.3	Diddymu'r mynachlogydd				
2.1.b.4	Polisiïau crefyddol ac eglwysig 1547–1553, gan gynnwys y Llyfrau Gweddi a'r Deddfau Unffurfiaeth				

2.1.b.5	Gwrthwynebiad i newid crefyddol				
2.1.c	Effaith newidiadau gwleidyddol				
2.1.c.1	Esgyniad a chwymp Thomas Cromwell				
2.1.c.2	Newid gwleidyddol a deddfwriaeth o dan Harri VIII				
2.1.c.3	Materion yn ymwneud ag esgyniad a llywodraeth leiafrifol Edward VI				
2.1.c.4	Carfanau (“faction” yn Saesneg) ac effaith hynny yn ystod rheolaeth Somerset a Northumberland				

2.1.ch	Arwyddocâd bygythiad protest ac anrhefn				
2.1.ch.1	Achosion gwrthryfel ac anghydfod				
2.1.ch.2	Y Bererindod Gras				
2.1.ch.3.i	Gwrthryfeloedd 1549: Gorllewin				
2.1.ch.3.ii	Gwrthryfeloedd 1549: Kett				
2.1.ch.4	Ymateb yr awdurdodau				

2.1.d	Dehongliadau hanesyddol o faterion allweddol o'r cyfnod hwn				
2.1.d.1	Maint y newid yng Nghymru yn y 1530au a'r 1540au				
2.1.d.2	Achosion ac effaith newidiadau crefyddol ar Gymru a Lloegr				
2.1.d.3	Effeithiau'r Diwygiad dan Harri				
2.1.d.4	Achosion y prif wrthryfeloedd yn y cyfnod hwn, a'u bygythiadau				

2

Astudiaeth manwl 2: Brenhiniaeth, gwrthryfel a gweriniaeth, tua 1625-1660

Rhan 1: Y pwysau ar y frenhiniaeth a'r symud i gyfeiriad rhyfel cartref, tua 1625–1642

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
2.2.a	Arwyddocâd anghydfodau cynnar rhwng y Brenin a'r Senedd hyd 1629				
2.2.a.1	Etifeddiaeth Iago I				
2.2.a.2	Y frenhiniaeth a'r Hawl Ddwylol				
2.2.a.3	Cymeriad ac amcanion Siarl I				
2.2.a.4	Y sialensiau i lywodraeth Siarl I				
2.2.a.5	Twf y gwrthwynebiad seneddol i'r Brenin				

2.2.a.6	Y Ddeiseb lawnderau				
2.2.a.7	Diddymu'r Senedd ac ymrwymiad y Brenin i Reolaeth Bersonol				
2.2.b	Effaith Rheolaeth Bersonol ar ôl 1629				
2.2.b.1	Rheolaeth Bersonol Siarl I: ei brif weinidogion				
2.2.b.2	Rheolaeth Bersonol Siarl I: dulliau llywodraethu				
2.2.b.3	Rheolaeth Bersonol Siarl I: polisïau ariannol a'r adwaith yn eu herbyn				

2.2.b.4	Materion crefyddol: Laud ac Arminiaeth				
2.2.b.5	Materion crefyddol: twf gwrthwynebiad y Piwritaniaid				
2.2.c	Twf tensiwn a phwysau ar ddechrau'r 1640au				
2.2.c.1	Adalw'r senedd				
2.2.c.2	Cryfderau a rhaniadau'r gwrthwynebwyr seneddol				
2.2.c.3	Pym a datblygiad radicaliaeth Seneddol				

2.2.c.4	Y Gwrthdystiad Mawr				
2.2.c.5	Ymdrechion i orfodi awdurdod brenhino				
2.2.c.6	Dienyddiad Strafford				
2.2.c.7	Effaith digwyddiadau yn Iwerddon				
2.2.c.8	Methu ag arestio'r Pum Aelod				
2.2.c.9	Paratoadau milwrol at ryfel				

2.2.c.10	Dechrau'r Rhyfel Cartref yn 1642				
2.2.ch	Effaith y pwysau cynyddol ar Gymru, yr Alban ac Iwerddon				
2.2.ch.1	Rhyfel yr Esgobion a'i effaith				
2.2.ch.2	Ymateb gwleidyddol yng Nghymru a rôl Aelodau Seneddol Cymru				
2.2.ch.3	Effaith digwyddiadau yn Iwerddon ar y tensiwn oedd yn cynyddu				

2.2.d	Dehongliadau hanesyddol o faterion allweddol o'r cyfnod hwn				
2.2.d.1	Agwedd a pholisïau Siarl I				
2.2.d.2	Rheolaeth Bersonol ac adalw'r Senedd				
2.2.d.3	Y rhesymau a'r cyfrifoldeb dros ddechrau'r rhyfel				
2.2.d.4	Effaith datblygiadau yng Nghymru, yr Alban ac Iwerddon				

2

Astudiaeth manwl 3: Diwygio a phrotest yng Nghymru a Lloegr tua 1783–1848

Rhan 1: Radicaliaeth a'r ymgyrch o blaid diwygio'r senedd, tua 1783–1832

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
2.3.a	Effaith y sialens gan fudiadau protestio a diwygio 1783–1822				
2.3.a.1	Ymdrechion cynnar i ddiwygio'r Senedd dan Pitt yr Ieuaf				
2.3.a.2	Yr ymateb i ddechrau'r chwyldro yn Ffrainc				
2.3.a.3	Cymdeithasau cyfatebol				
2.3.a.4	Protestiadau'r bobl 1812-1831: Luddiaeth				
2.3.a.5	Protestiadau'r bobl 1812-1831: ; protest radicalaidd ac yn cynnwys Spa Fields, Gorymdaith y Blancedwyr, Peterloo a Chynllwyn Cato St.				

2.3.b	Ymateb y llywodraeth I Sialens protestiadau 1812–1832				
2.3.b.1	Llywodraethau'r Arglwydd Liverpool 1812–1822: y Deddfau Ŷd				
2.3.b.2	Llywodraethau'r Arglwydd Liverpool 1812–1822: deddfwriaeth ormesol gan gynnwys atal Habeus Corpus a'r Chwe Deddf 1819				
2.3.b.3	Sidmouth a pholisïau'r Swyddfa Gartref				
2.3.c	Arwyddocâd diwygiadau'r Torïaid Rhyddfrydol 1822–1829				
2.3.c.1	Agweddau tuag at ddiwygio				

2.3.c.2	Polisi ariannol ac economaidd				
2.3.c.3	Diwygiadau'r Torïaid Rhyddfrydol 1822–1830: yn eu plith polisi ariannol ac economaidd				
2.3.c.4	Diwygiadau'r Torïaid Rhyddfrydol 1822–1830: cyfraith a threfn				
2.3.c.5	Diwygiadau'r Torïaid Rhyddfrydol 1822–1830: diddymu'r Deddfau Cyfuno,				
2.3.c.6	Diwygiadau'r Torïaid Rhyddfrydol 1822–1830: diddymu'r Deddfau Prawf a Chorfforaeth				
2.3.c.7	Rhyddfreinio'r Pabyddion 1829				

2.3.ch	Yr argyfyngau cynyddol mewn protestio a diwygio 1828–1832				
2.3.ch.1	Y system etholiadol heb ei diwygio				
2.3.ch.2	Effaith Rhyddfrenio'r Pabyddion a chwymp y llywodraeth Dorïaidd yn 1830				
2.3.ch.3	Y rhesymau dros a'r pwysau o blaid diwygio'r Senedd a phrotest radicalaidd				
2.3.ch.4	Ethol y Chwigiaid yn 1830				
2.3.ch.5	Gwrthryfel Merthyr 1831				

2.3.ch.6	protest wledig a Captain Swing 1830–1831				
2.3.ch.7	A rgyfwng y Mesur Diwygio 1830–1832				
2.3.ch.8	Nodau a thelerau Deddf Ddiwygio Fawr 1832				

2.3.d	Dehongliadau hanesyddol o faterion allweddol o'r cyfnod hwn				
2.3.d.1	Effeithiolrwydd polisi'au Pitt a'r Arglwydd Liverpool				
2.3.d.2	Maint diwygiadau'r Torïaid Rhyddfrydol				
2.3.d.3	Twf mudiadau ac ymwybyddiaeth dosbarth gweithiol				
2.3.d.4	Argyfwng y Mesur Diwygio 1828–1832				

2

Astudiaeth manwl 4: Gwleidyddiaeth a chymdeithas yng Nghymru a Lloegr, tua 1900–1939

Rhan 1: Gwleidyddiaeth, cymdeithas a'r rhyfel: Cymru a Lloegr tua 1900–1918

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
2.4.a	Maint newid cymdeithasol				
2.4.a.1	Newid demograffig a'i effeithiau				
2.4.a.2	Dylanwad Booth a Rowntree;				
2.4.a.3	Diwygiadau cymdeithasol a lles y Rhyddfrydwyr 1906–1914				
2.4.a.4	Newid o ran addysg, crefydd a diwylliant Cymru 1900-1918				
2.4.b	Arwyddocâd newid economaidd a gwrthdaro				

2.4.b.1	Gweithdy'r Byd: diwydiant trwm yng Nghymru				
2.4.b.2	Amaethyddiaeth a'r economi gwledig				
2.4.b.3	Twf ac effaith undebau llafur				
2.4.b.4	Achosion anghydfod diwydiannol a gwrthdaro yng Nghymru				
2.4.b.5	Cychwyn anghydfod diwydiannol yng Nghymru: Llanell, Tonypandy a chau allan y Penrhyn				
2.4.c	Arwyddocâd newid gwleidyddol				

2.4.c.1	Diwygiadau'r Llywodraeth Geidwadol hyd 1905				
2.4.c.2	Etholiad 1906				
2.4.c.3	Goruchafiaeth y Rhyddfrydwyr				
2.4.c.4	Dylanwad cynyddol y Blaid Lafur				
2.4.c.4	Menywod a'r ymgyrch o blaid rhyddfreinio gwleidyddol				
2.4.c.6	“Cyllideb y Bobl”				

2.4.c.j	Yr Argyfwng Cyfansoddiadol a Deddf Seneddol 1911				
2.4.ch	Effaith y rhyfel				
2.4.ch.1	Canlyniadau Rhyfel y Boer				
2.4.ch.2	Cymru a'i rôl yn y Rhyfel Mawr				
2.4.ch.3	Gwirfoddoliaeth, consgripsiwn a gwrthwynebiad cydwybodol				
2.4.ch.4	Effaith rhyfel diarbed				

2.4.ch.5	Clymblaid Lloyd George 1919–1918				
2.4.ch.6	Effaith cymdeithasol ac economaidd rhyfel; menywod a gwaith rhyfel				
2.4.ch.7	Menywod a gwaith rhyfel				
2.4.ch.8	Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1918				

2.4.d	Dehongliadau hanesyddol o faterion allweddol o'r cyfnod hwn				
2.4.d.1	Maint y newid cymdeithasol yng Nghymru a Lloegr				
2.4.d.2	Achosion a maint y gwrthdaro diwydiannol				
2.4.d.3	Y newid yn hynt wleidyddol y prif bleidiau				
2.4.d.4	Effaith rhyfel ar gymdeithas				

2

Astudiaeth manwl 5: Diwygiad crefyddol yn Ewrop, tua 1500–1564

Rhan 1: Dechreuad a lledaeniad y diwygiad protestannaidd yn yr Almaen tua 1500–1531

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
2.5.a	Dylanwad yr Eglwys ar ddechrau'r unfed ganrif ar bymtheg				
2.5.a.1	Yr Eglwys: pwêr seciwlar a dylanwad ar fywyd bob dydd				
2.5.a.2	Yr Eglwys: pwêr a dylanwad crefyddo				
2.5.a.3	Llygredd y Pab a chlerigwyr				
2.5.a.4	Beirniadaeth am yr Eglwys				
2.5.a.5	Rôl dyneiddwyr fel Erasmus				

2.5.a.6	Heresïau a gwrthglerigaeth				
2.5.b	Rhesymau dros ddechrau'r Diwygiad				
2.5.b.1	Maddeuebau a Chenhadaeth Tetzel				
2.5.b.2	Rôl gynnar Martin Luther				
2.5.b.3	Effaith y 95 Thesis a'i draethodynnau beirniadol				
2.5.b.4	Pwysigrwydd y Diet of Worms ac ysgymuno Luther				

2.5.b.5	Datblygiad syniadaeth Luther				
2.5.b.6	Cyhoeddiadau a dylanwad argraffu				
2.5.c	Arwyddocâd dechrau'r Diwygiad				
2.5.c.1	Agwedd hierarchaeth yr Eglwys Gatholig				
2.5.c.2	Ymerawdwr a Thywysogion				
2.5.c.3	Y gyhoeddeb ymerodrol a'i amddiffyn gan Ffrederig Ddoeth				

2.5.c.4	Cydberthynas Luther â radicaliaid a dyneiddwyr				
2.5.c.5	Datblygu athrawiaeth Brotestannaidd				
2.5.c.6	Luther, Melanchthon a Zwingli				
2.5.c.7	Gwrthryfel y Marchogion Ymerodrol				
2.5.c.8	Rhyfel y Werin: achosion a chanlyniadau				
2.5.ch	Yr Ymateb I ledaeniad y Diwygiad				

2.5.ch.1	Rhesymau dros ledaeniad Lutheriaeth				
2.5.ch.2	Defnyddio'r wasg argraffu a phamffledi Luther				
2.5.ch.3	Deietau ymerodrol, tywysogion a dinasoedd				
2.5.ch.4	Trafodaethau Lutheraidd–Catholig yn eu plith Cyffes Augsburg 1530				
2.5.ch.5	Cyflwr yr Eglwys erbyn 1531				

2.5.d	Dehongliadau hanesyddol o faterion allweddol o'r cyfnod hwn				
2.5.d.1	Y rhesymau dros ddechrau'r Diwygiad				
2.5.d.2	Y rôl a chwaraewyd gan Luther				
2.5.d.3	Y rhesymau dros ledaeniad y Diwygiad				
2.5.d.4	Achosion ac effeithiau Rhyfel y Werin				

2

Astudiaeth manwl 6: Yn Ffrainc yng nghyfnod y chwyldrom, tua 1774–1815

Rhan 1: Ffrainc – achosion a hynt y chwyldro, tua 1774–1792

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
2.6.a	Cryfderau a gwendidau'r Ancien Régime yn Ffrainc				
2.6.a.1	Yr Ancien Régime yn Ffrainc: y Tair Stad - breintiau a beichiau				
2.6.a.2	Cryfderau a gwendidau o ran llywodraeth, cymdeithas a chyllid				
2.6.a.3	Syniadau'r philosophes				
2.6.a.4	Effaith gwleidyddol ac ariannol Rhyfel Annibyniaeth America				
2.6.b	Arwyddocâd rhaglen ddiwygio'r Brenin yn y 1770au a'r 1780au				

2.6.b.1	Polisiïau cartref ac ariannol Turgot a Necker				
2.6.b.2	Calonne a'r ymdrech i ddiwygio Ffrainc, 1783–1788				
2.6.b.3	Cymanfa'r Hynodion, 1787				
2.6.b.4	Cynigion ariannol a gwleidyddol Necker				
2.6.b.5	Galw'r Ystadau Cyffredinol				
2.6.b.6	Cahiers				

2.6.b.7	Ethol a chyfarfod y Stadau Cyffredinol				
2.6.c	Maint ac effaith newidiadau Chwyldroadol				
2.6.c.1	Sefydlu'r Cynulliad Cenedlaethol				
2.6.c.2	Ymosod ar y Bastille				
2.6.c.3	y Braw Mawr				
2.6.c.4	Sefydlu'r Gwarchodlu Cenedlaethol				

2.6.c.5	Gorymdaith Hydref				
2.6.c.6	Prif ddigwyddiadau a diwygiadau hyd Cyfansoddiad 1791				
2.6.c.7	Offeiriaid gwrthnysig				
2.6.c.8	Dinasyddion gweithredol a goddefol				
2.6.c.9	Louis XVI a'r Ffoi i Varennes				
2.6.ch	Effaith y rhyfel a gwrthdaro mewnol				

2.6.ch.1	Y Cynulliad Deddfu				
2.6.ch.2	<i>Émigrés</i>				
2.6.ch.3	<i>Sans-culottes</i>				
2.6.ch.4	Clybiau a charfanau gwleidyddol				
2.6.ch.5	Cyflafan Champ de Mars				
2.6.ch.6	Twf gweriniaetholdeb				
2.6.ch.7	Achosion Rhyfel 1792				

2.6.ch.8	Argyfwng milwrol a gwleidyddol haf 1792				
2.6.ch.9	Ymosod ar Balas y Tuileries				
2.6.ch.10	Dymchwel y Frenhiniaeth				
2.6.ch.11	Cyflafan Med				
2.6.ch.12	Fédérés				
2.6.ch.13	Valmy				

2.6.d	Dehongliadau hanesyddol o faterion allweddol o'r cyfnod hwn				
2.6.d.1	Effeithiolrwydd yr Ancien Régime a'r ymdrechion i ddiwygio				
2.6.d.2	Achosion y Chwyldro yn Ffrainc				
2.6.d.3	Maint a llwyddiant y newidiadau a wnaed gan y Cynulliad Cenedlaethol				
2.6.d.4	Achosion a chanlyniadau gwrthdaro mewnol ac allanol				

2

Astudiaeth manwl 7: Argyfwng y weriniaeth Americanaidd, tua 1840–1877

Rhan 1: Gwahaniaethau adrannol a'r llwybr i ryfel cartref, tua 1840–1861

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
2.7.a	Arwyddocâd caethwasiaeth ac ehangiad y Gorllewin				
2.7.a.1	Nodweddion cymdeithasol, gwleidyddol ac economaidd taleithiau'r gogledd a'r de				
2.7.a.2	Caethwasiaeth fel sefydliad				
2.7.a.3	Problem ehangu tua'r Gorllewin a'r syniad o Arfaeth Amlwg				
2.7.a.4	Rhyfel México 1846–1848				
2.7.a.5	Caffael tiriogaethau newydd				

2.7.a.6	Amod Wilmot				
2.7.b	Arwyddocâd yr ymdrechion i gyfaddawdu 1850–1854				
2.7.b.1	Rolau Henry Clay, John Calhoun a Stephen Douglas				
2.7.b.2	Cyfaddawd 1850 a'i effeithiau				
2.7.b.3	Deddf Caethweision ar Ffo				
2.7.b.4	Y mudiad diddymu a'i effaith				
2.7.b.5	Rolau Harriet Beecher Stowe, William Garrison a John Brown				

2.7.c	Effaith methiant gwleidyddol 1854–1859				
2.7.c.1	“Bleeding Kansas” a'r Mesur Kansas–Nebraska				
2.7.c.2	rhesymau dros dwf y blaid Weriniaethol				
2.7.c.3	pwysigrwydd digwyddiad Sumner				
2.7.c.4	Achos Dred Scott 1857				
2.7.c.5	rôl Abraham Lincoln a datblygu ei syniadau				
2.7.c.6	Y dadleuon rhwng Lincoln a Douglas a'u heffaith				

2.7.ch	Y rhesymau dros ddechrau'r rhyfel cartref 1859–1961				
2.7.ch.1	Cyrch John Brown ar Harper's Ferry ac effaith hynny				
2.7.ch.2	Etholiad Arlywyddol 1860				
2.7.ch.3	Y symud tuag at ymwahanu yn nhaleithiau'r de				
2.7.ch.4	Ymwahanu De Carolina				
2.7.ch.5	Creu taleithiau Cyffederal a'r rhesymau dros ddechrau'r rhyfel cartref				

2.7.d	Dehongliadau hanesyddol o faterion allweddol o'r cyfnod hwn				
2.7.d.1	Caethwasiaeth fel sefydliad ac effaith y mudiad diddymu				
2.7.d.2	Y rhesymau dros fethu â dod i gyfaddawd				
2.7.d.3	Rôl unigolion o bwys fel Calhoun, Clay, Douglas a Lincoln				
2.7.d.4	Achosion y Rhyfel Cartref				

2

Astudiaeth manwl 8: Yr Almaen: democratiaeth ac unbennaeth, tua 1918–1945

Rhan 1: Weimar a'i sialensiau, tua 1918–1933

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
2.8.a	Y sialensiau oedd yn wynebu Gweriniaeth Weimar 1918–1923				
2.8.a.1	Cytundeb Versailles a'r effaith a gafodd ar Yr Almaen				
2.8.a.2	Cyfansoddiad Weimar				
2.8.a.3	Gwrthryfeloedd ar y chwith a'r dde, yn eu plith y Spartacyddion				
2.8.a.4	Putsch Kapp				
2.8.a.5	Ffurio'r NSDAP				

2.8.a.6	Credoau a thactegau'r Natsïaid yn y cyfnod 1920–1933				
2.8.a.7	Putsch München				
2.8.a.8	Ansefydlogrwydd economaidd, iawndal a goresgyn y Ruhr				
2.8.a.9	Gorchwyddiant				
2.8.b	Maint y newid mewn polisi tramor ac economaidd 1924–1929				
2.8.b.1	Rôl Gustav Stresemann yn y cyfnod 1924–1929 mewn polisi economaidd				

2.8.b.2	Cynllun Dawes a Chynllun Young				
2.8.b.3	Nodau a chyflawniadau polisi tramor Stresemann yn eu plith Locarno				
2.8.c	Y newid yn hynt y Blaid Natsïaidd 1924–1933				
2.8.c.1	Nodau a thactegau'r Natsïaid yn y cyfnod 1924–1929				
2.8.c.2	Y newid yn hynt y Blaid Natsïaidd erbyn Tachwedd 1932				
2.8.c.3	Y rhesymau dros dwf y gefnogaeth i Sosialaeth Genedlaethol				

2.8.ch	Argyfwng Gweriniaeth Weimar 1929–1933				
2.8.ch.1	Effaith economaidd, cymdeithasol a gwleidyddol y Dirwasgiad				
2.8.ch.2	Llywodraeth glymblaid ac etholiadau 1932				
2.8.ch.3	Rolau ac agwedd Hindenburg, Papen, Strasser a Schleicher				
2.8.ch.4	Perthynas Hindenburg â'r Natsïaid				
2.8.ch.5	Cynllwynio gwleidyddol yn arwain at benodi Hitler yn Ganghellor yn Ionawr 1933				

2.8.d	Dehongliadau hanesyddol o faterion allweddol o'r cyfnod hwn				
2.8.d.1	Ansefydlogrwydd gwleidyddol ac economaidd y cyfnod Weimar cynnar 1918–1923				
2.8.d.2	Datblygiadau polisi cartref a thramor 1924–1929				
2.8.d.3	Effaith y Dirwasgiad ar yr Almaen				
2.8.d.4	Yr Almaen y 1923–1933				

3

Astudiaeth eang 1: Cymru – gwrthwynebiad, goresgyn a gwrthryfel tua c.1240–1415

Thema 1: Cymdeithas, diwylliant a'r economi tua 1240–1415

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.1.1.a	Newid a pharhad yng Nghymru Oes y Tywysogion 1240–1282				
3.1.1.a. 1	Deddfau Cymru a'r system gyfreithiol dan dywysogion Cymru				
3.1.1.a. 2	Cyfraith y Mers				
3.1.1.a. 3	Yr economi gwledig				
3.1.1.a. 4	Yr Eglwys yng Nghymru				
3.1.1.a. 5	Trefi yng Nghymru cyn 1282				

3.1.1.a. 6	Beirdd tywysogion Cymru, cerddorion a llenyddiaeth cyn 1282				
3.1.1.a. 7	Beirdd, adrodd straeon a barddoniaeth yng Nghymru				
3.1.1.b	Effaith Goresgyniad Edward				
3.1.1.b. 1	Cestyll a threfi Edwardaidd a'u rolau yng Nghymru				
3.1.1.b. 2	Statud Rhuddlan 1284 a rhannu Cymru				
3.1.1.b. 3	Newidiadau i gyfraith Cymru ac i gyfraith y Mers				

3.1.1.b. 4	Triniaeth y Cymry ar ôl eu goresgyn				
3.1.1.b. 5	Masnachu a masnach yng Nghymru				
3.1.1.b. 6	Deddfau Cosb 1402				
3.1.1.b. 7	Arglwyddi'r Mers				
3.1.1.c	Arwyddocâd newid cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd				
3.1.1.c.1	y Pla Du a'i effeithiau yng Nghymru				

3.1.1.c.2	Esgyniad y bonedd				
3.1.1.c.3	Twf a rheolaeth stadau yng Nghymru				
3.1.1.c.4	Maint y newid mewn cymdeithas, diwylliant ac economi ar draws y cyfnod				
3.1.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1240–1415				
3.1.1.ch.1	Maint a chyflymder y newid yng nghymdeithas, diwylliant ac economi Cymru ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 1: Cymru – gwrthwynebiad, goresgyn a gwrthryfel tua c.1240–1415

Thema 2: Llywodraethiant a gwrthryfeltua 1240–1415

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.1.2.a	Newid a pharhad yn llywodraethiant Cymru 1240–1282				
3.1.2.a.1	Marwolaeth Llywelyn Fawr				
3.1.2.a.2	Tywysogion Cymru a Chymru 1240–1282				
3.1.2.a.3	Gwynedd, Powys a Deheubarth				
3.1.2.a.4	Arglwyddi a thir y Mers				
3.1.2.a.5	Dafydd a Harri III				

3.1.2.a.6	Heddwch Woodstock 1247				
3.1.2.a.7	Llywelyn ap Gruffudd a sefydlu tywysogaeth frodorol Cymru 1255–1258				
3.1.2.a.8	Y gydberthynas rhwng Llywelyn a Harri III				
3.1.2.a.9	Cytundeb Trefaldwyn 1267 a Chytundeb Aberconwy 1277				
3.1.2.a.10	Gwrthrhfel Dafydd 1282				
3.1.2.b	Effaith Goresgyniad Edward				
3.1.2.b.1	Llywelyn a Goresgyniad Edward 1282–1283				

3.1.2.b.2	Statud Rhuddlan 1284				
3.1.2.b.3	Ardrefniant trefedigaethol Cymru: adeiladu cestyll a threfi trefedigaethol				
3.1.2.b.4	Y Gororau				
3.1.2.c	Maint y gwrthwynebiad a'r gwrthryfel1294–1415				
3.1.2.c.1	Gwrthwynebiad Madog ap Llywelyn, Llywelyn Bren, Owain Lawgoch ac Owain Glyndwr				
3.1.2.ch	Tebygwydd a gwahaniaeth tua 1240–1415				
3.1.2.ch. 1	Maint a chyflymder y newid yn llywodraethiant Cymru ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 2: Tlodi, protest a gwrthryfel yng Nghymru a Lloegr, tua 1485–1603

Thema 1: Tlodi, crwydraeth a'r tlodion yng Nghymru a Lloegr, tua 1485–1603

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.2.1.a	Y rhesymau cyffredinol dros y twf mewn tlodi a chrwydraeth				
3.2.1.a.1	Problemau economaidd yn arwain at drallod cymdeithasol				
3.2.1.a.2	Effeithiau cau tiroedd a chyfuno stadau				
3.2.1.a.3	Effaith newyn a chynaeafau gwael				
3.2.1.b	Effeithiolrwydd trin a rhoi cymorth i'r tlodion				
3.2.1.b.1	Darpariaeth drefol ac elusennol a mentrau lleol i roi cymorth i'r tlodion				

3.2.1.b.2	rôl yr Eglwys a'r dosbarthiadau masnachol yn darparu cymorth				
3.2.1.c	Newid mewn agweddau swyddogol tuag at dlodi a chrwydraeth				
3.2.1.c.1	Tlodi a chrwydraeth fel trosedd a'r gosb am hynny				
3.2.1.c.2	Effaith amrywiol deddfwriaeth y llywodraeth o 1495 i Ddeddf y Tlodion 1601				
3.2.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1485–1603				
3.2.1.ch.1	maint a chyflymder y newid yn nhriniaeth tlodi a chrwydraeth ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 2: Tlodi, protest a gwrthryfel yng Nghymru a Lloegr, tua 1485–1603

Thema 2: Bygythiadau, protest a gwrthryfel, tua 1485–1603

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.2.2.a	Effeithiolrwydd atgyfnerthu grym gan y Tuduriaid				
3.2.2.a.1	Harri Tudur a mesurau i ddiogelu ei orsedd				
3.2.2.a.2	Natur a maint sialensiau Lambert Simnel a Perkin Warbeck				
3.2.2.a.3	Rhys ap Gruffudd ac Arglwyddiaethau'r Gororau				
3.2.2.a.4	Effaith newidiadau crefyddol Harri, 1529–1540				

3.2.2.a.5	Achosion ac effaith y Pererindod Gras				
3.2.2.b	Effaith y bygythiadau yn y 1540au a'r 1550au				
3.2.2.b.1	Y sialensiau i Edward VI gan Wrthryfel y Gorllewin a gwrthryfel Kett				
3.2.2.b.2	Sialensiau i Mari Tudur: y frenhines naw diwrnod a gwrthryfel Wyatt 1554				
3.2.2.c	Pwysau cynyddol yn ddiweddarach yn y ganrif				
3.2.2.c.1	Y problemau a achoswyd gan Mari, Brenhines y Sgotiaid				

3.2.2.c.2	Y gydberthynas economaidd a chrefyddol â'r pwerau Catholig ac ansicrwydd pendefigaeth y gogledd a'u gwrthryfel yn 1569				
3.2.2.c.3	Cynllwynion a bygythiadau i Elisabeth				
3.2.2.c.4	Gwrthryfel Essex, 1601				
3.2.2.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1485–1603				
3.2.2.ch.1	Y newid yn ffocws a maint y bygythiad a achoswyd gan brotest a gwrthryfel ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 3: Diwygio a darganfod – Ewrop, tua 1492–1610

Thema 1: Newid crefyddol a'i effaith tua 1500–1600

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.3.1.a	Arwyddocâd sialensiau cynnar i'r Eglwys Gatholig				
3.3.1.a.1	Cyflwr yr Eglwys Gatholig ar ddechrau'r unfed ganrif ar bymtheg				
3.3.1.a.2	Sialensiau Luther a'r diwygwyr cynnar				
3.3.1.a.3	Ymateb cynnar yr Eglwys Gatholig				
3.3.1.b	Maint lledaeniad y Diwygiad				
3.3.1.b.1	Lledaeniad y Diwygiad yn y 1520au a'r 1530au				

3.3.1.b.2	dylanwad Zwingli a Calvin				
3.3.1.c	Twf gwrthddiwygiad a gwrthdaro				
3.3.1.c.1	Cyngor Trent a'r Gwrthddiwygiad: urddau newydd a'r chwilys				
3.3.1.c.2	Rhyfel grefyddol a sgism				
3.3.1.c.3	Ffrainc, taleithiau'r Iseldiroedd a chanol Ewrop				
3.3.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1500–1600				
3.3.1.ch.1	Maint a chyflymder y newid crefyddol ar wleidyddiaeth ac ar y gymdeithas yn Ewrop ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 3: Diwygio a darganfod – Ewrop, tua 1492–1610

Thema 2: Fforio a darganfod, tua 1500–1600

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.3.2.a	Cymhellion o blaid fforio a darganfod				
3.3.2.a.1	Cymhellion dros fforio a darganfod yn eu plith ysgogiadau economaidd, gwleidyddol a chrefyddol				
3.3.2.a.2	Rôl brenhinoedd pwerus				
3.3.2.b	Natur a maint yr ymdrechion i fforio a darganfod				
3.3.2.b.1	Y fforwyr cynnar, yn eu plith Columbus, da Gama, Cabot a Magellan				
3.3.2.b.2	Rolau penodol a buddiannau Sbaen, Portiwgal, Lloegr a'r Iseldiroedd mewn archwilio				
3.3.2.b.3	Archwilio diweddarach ac ardaloedd o wrthdaro yn eu plith y Môr Sbaenaidd a De America				

3.3.2.c	Effaith darganfyddiadau a fforio cynyddol				
3.3.2.c.1	Twf a dylanwad y dosbarthiadau masnachol yng Ngorllewin Ewrop				
3.3.2.c.2	Ysgogiadau ar gyfer dyfeisiau gwyddonol a thechnolegol				
3.3.2.c.3	Enghreifftiau cynnar o drefedigaethu yn yr Americas				
3.3.2.c.4	Yr effaith ar bobloedd brodorol				
3.3.2.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1492–1610				
3.3.2.ch.1	Cyflymder ac effaith fforio a darganfod ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 4: Brenhiniaeth, chwyldro ac adfer yng Nghymru a Lloegr, tua 1603–1715

Thema 1: Chwilio am sefydlogrwydd gwleidyddol tua.1603–1715

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.4.1.a	Tensiwn cynyddol ar y brenhinoedd Stiwartaidd				
3.4.1.a.1	Statws a phŵer y frenhiniaeth				
3.4.1.a.2	Yr hawl ddwyfol				
3.4.1.a.3	Natur llywodraeth frenhiniaethol ar ddechrau'r ganrif				
3.4.1.a.4	Iago I a'i agwedd tuag at y frenhiniaeth a rheolaeth				

3.4.1.a.5	Y Ddeiseb lawnderau a'r Rheolaeth Bersonol				
3.4.1.a.6	Siarl I a dirywiad y gydberthynas â'r Llywodraeth, hyd 1642				
3.4.1.b	Effaith y Rhyfel Cartref ar y lywodraethiant y wlad				
3.4.1.b.1	Y Rhyfel Cartref a'i effaith, 1640–1649				
3.4.1.b.2	Rheolaeth Weriniaethol a'i fethiant i ddarparu sefydlogrwydd, 1649–1660				
3.4.1.b.3	O Adferiad i Chwyldro, 1660–1688				

3.4.1.c	Effaith datblygiadau pellach wrth lywodraethu ar ôl 1688				
3.4.1.c.1	Y Chwyldro Gogoneddus, y Mesur lawnderau ac effaith yr Ardrefniant Chwyldroadol				
3.4.1.c.2	Twf gwleidyddiaeth plaid ar ôl 1689				
3.4.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1603–1715				
3.4.1.ch.1	Maint a chyflymder y newid mewn gwleidyddiaeth a llywodraethiant ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 4: Brenhiniaeth, chwyldro ac adfer yng Nghymru a Lloegr, tua 1603–1715

Thema 2: Newid mewn agweddau a syniadau: radicaliaeth, Anghydfurfiaeth a materion Deallusol, tua 1603–1715

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.4.2.a	Pwysau cynyddol ar grefydd sefydledig				
3.4.2.a.1	Sialensiau i awdurdod a dylanwad yr Eglwys				
3.4.2.a.2	Anglicaniaeth a chwymp Laud a Laudïaeth				
3.4.2.a.3	Yr Adferiad a'r eglwys adferedig				
3.4.2.b	Twf ac effaith radicaliaeth				
3.4.2.b.1	Datblygiad syniadau gwleidyddol radicalaidd, Piwritaniaeth a radicaliaeth yn ystod y Rhyfel Cartref a'r Werinlywodraeth				
3.4.2.b.2	Twf y sectau anghydfurfiol a'u pwysigrwydd				

3.4.2.b.3	Anghydffurfiaeth yng Nghymru				
3.4.2.b.4	Grwpiau radicalaidd yn eu plith y Lefelwyr a'r Cloddwyr				
3.4.2.c	Effaith datblygiadau mewn gwyddoniaeth a goleuedigaeth				
3.4.2.c.1	Arwyddocâd syniadau Hobbes a Locke				
3.4.2.c.2	Y chwyldro gwyddonol ac arwyddocâd y Gymdeithas Frenhinol				
3.4.2.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1603–1715				
3.4.2.ch.1	Effaith a chyflymder y newid mewn agweddau a syniadau ar draws y cyfnod				

3

Astudiaeth eang 5: Ffrainc – Ancien Régime hyd Napoleon tua 1715–1815

Thema 1: Economi a Chymdeithas Ffrainc mewn cyfnod o newid, tua 1715–1815

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.5.1.a	Newid a pharhâd yn yr Ancien Régime yn Ffrainc 1715–1789				
3.5.1.a.1	Natur cymdeithas; y Tair Stad				
3.5.1.a.2	Cyllid a threthiant				
3.5.1.a.3	Braint bendefigaidd				
3.5.1.a.4	Rhwymedigaethau'r werin wledig				
3.5.1.a.5	Effaith y Goleuo ar gymdeithas yn Ffrainc				

3.5.1.a.6	Newid yn yr economi o fercantiliaeth i gyfalafiaeth				
3.5.1.a.7	Twf y bourgeoisie				
3.5.1.a.8	Pŵer yr Eglwys a'r clerigwyr cyn 1789				
3.5.1.b	Effaith y Chwyldro 1789–1799				
3.5.1.b.1	Y bobl fel dinasyddion				
3.5.1.b.2	<i>Émigrés</i>				
3.5.1.b.3	Dylanwad a phŵer y <i>sans-culottes</i>				

3.5.1.b.4	y newidiadau yn y berthynas rhwng yr Eglwys a'r Wladwriaeth 1789 a 1801				
3.5.1.b.5	Effaith economaidd y Chwyldro ar Ffrainc erbyn 1815				
3.5.1.c	Arwyddocâd Napoleon				
3.5.1.c.1	Y newidiadau cymdeithasol ac economaidd o dan Napoleon, 1799–1815				
3.5.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1715–1815				
3.5.1.ch.1	Maint a chyflymder y newid yng nghymdeithas ac economi Ffrainc ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 5: Ffrainc – Ancien Régime hyd Napoleon tua 1715–1815

Thema 2: Gwleidyddiaeth a llywodraeth yn Ffrainc, tua 1715–1815

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.5.2.a	Natur llywodraeth absoliwt yn Ffrainc				
3.5.2.a.1	Louis XV a damcaniaeth absoliwtiaeth				
3.5.2.a.2	Strwythur y wladwriaeth				
3.5.2.a.3	Rôl y llys yn Versailles				
3.5.2.a.4	Diwygiadau Fleury				
3.5.2.a.5	Cysylltiadau â'r Eglwys				

3.5.2.a.6	Rhyfel Olyniaeth Awstria a'r Rhyfel Saith Mlynedd a'r effaith a gawsant ar Ffrainc				
3.5.2.a.7	Cystadleuaeth drefedigaethol				
3.5.2.b	Arwyddocâd chwyldro yn Ffrainc				
3.5.2.b.1	Louis XVI ac achosion y Chwyldro Ffrengig, 1774–1789				
3.5.2.b.2	Effaith gwleidyddol ac economaidd y Chwyldro ar Ffrainc – o frenhiniaeth i weriniaeth, a'r Braw 1792–1795				
3.5.2.c	Effaith rheolaeth ymerodrol ar Ffrainc				
3.5.2.c.1	Napoleon a sefydlu'r Ymerodraeth yn Ffrainc				

3.5.2.c.2	Napoleon a'i brif ddiwygiadau i drefn weinyddol a llywodraethol Ffrainc				
3.5.2.c.3	Codau Napoleon				
3.5.2.c.4	Concordat				
3.5.2.c.5	Diwygiadau ariannol ac economaidd				
3.5.2.c.6	Effaith rhyfel a'r System Gyfandirol ar Ffrainc dan Napoleon				
3.5.2.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1715–1815				
3.5.2.ch.1	Maint a chyflymder y newid yng ngwleidyddiaeth a llywodraeth Ffrainc ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudlaeth eang 6: Diwygio'r senedd a phrotest yng Nghymru a Lloegr tua 1780–1885

Thema 1: Diwygio'r Senedd 1780–1885

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.6.1.a	Newidiadau yn y drefn o ddiwygio'r Senedd 1780–1830				
3.6.1.a.1	Y mudiad cynnar o blaid diwygio'r Senedd yn y 1780au				
3.6.1.a.2	Rôl Pitt yr Ieuaf				
3.6.1.a.3	Effaith y Chwyldro yn Ffrainc a'r rhesymau dros wrthwynebu diwygio				
3.6.1.a.4	Y system seneddol heb ei diwygio				

3.6.1.b	Achosion a chanlyniadau diwygio'r Senedd 1830–1867				
3.6.1.b.1	Yr ymgyrch o blaid diwygio'r Senedd				
3.6.1.b.2	Rhesymau dros argyfwng y Mesur Diwygio 1830–1832				
3.6.1.b.3	Nodau a thelerau Deddf Ddiwygio 1832				
3.6.1.b.4	Effaith Deddf Ddiwygio 1832				
3.6.1.c	Arwyddocâd diwygio'r Senedd 1867–1885				

3.6.1.c.1	Adfywiad y mudiad er diwygio yn y 1860au				
3.6.1.c.2	Y frwydr am yr Ail Ddeddf Ddiwygio a'i nodau, telerau ac effaith				
3.6.1.c.3	Diwygio'r Senedd 1872–1885				
3.6.1.ch	Nodweddion sy'n debyg a gwahanol tua 1780–1885				
3.6.1.ch.1	Maint a chyflymder y newid a gyflawnwyd wrth ddiwygio'r Senedd ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudlaeth eang 6: Diwygio'r senedd a phrotest yng Nghymru a Lloegr tua 1780–1885

Thema 2: Protestiadau'r bobl, 1780–1885

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.6.2.a	Twf protestiadau'r bobl 1780–1822				
3.6.2.a.1	Nodau ac effaith Cymdeithas Ohebu Llundain 1792–1793				
3.6.2.a.2	Deddfwriaeth a pholisïau gormesol Pitt				
3.6.2.a.3	Effeithiau cymdeithasol diwydiannaeth a newid mewn amaethyddiaeth				
3.6.2.a.4	Mudiad y Ludiaid				

3.6.2.a.5	Protestiadau'r bobl rhwng 1815 a 1822 a'i ormesu				
3.6.2.b	Achosion a chanlyniadau protestiadau'r bobl				
3.6.2.b.1	Y mudiad undebau llafur cynnar: Robert Owen a Tolpuddle				
3.6.2.b.2	Protestiadau trefol: Gwrthryfel Merthyr 1831				
3.6.2.b.3	Nodau mudiad y Siartwyr				
3.6.2.b.4	Gweithgareddau a gweithrediadau'r Siartwyr				

3.6.2.b.5	Rolau Lovett ac O'Connor				
3.6.2.b.6	Y rhesymau dros fethiant mudiad y Siartwyr				
3.6.2.b.7	Protestiadau gwledig 1830–1831				
3.6.2.b.8	Terfysgoedd Rebeca 1839–1843 a'u heffaith				
3.6.2.c	Arwyddocâd protestiadau'r bobl ar ganol oes Fictoria 1848–1885				
3.6.2.c.1	Y drefn gyhoeddus yn y 1850au a'r 1860au				

3.6.2.c.2	Adfywio'r cynnwrf radicalaidd yn y 1860au				
3.6.2.c.3	Twf undebaeth y model newydd erbyn 1885				
3.6.2.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1780–1885				
3.6.2.ch.1	Maint y bygythiad a faint gyflawnodd protestiadau'r bobl ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 7: Newid a diwygio cymdeithasol yng Nghymru a Lloegr tua 1890–1990

Thema 1: Mynd i'r afael â thlodi a diweithdra, tua 1890–1990

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.7.1.a	Newid a pharhad cyn y Rhyfel Byd Cyntaf				
3.7.1.a.1	Cyflwr y dosbarthiadau gweithiol tua 1890				
3.7.1.a.2	Amrywiad rhanbarthol				
3.7.1.a.3	Achosion diweithdra cyn 1914				
3.7.1.a.4	Hunangymorth a'r ddadl dros dlodi (Booth a Rowntree)				

3.7.1.a.5	D iwygiadau'r Rhyddfrydwyr, 1906–1914				
3.7.1.b	Effaith yr argyfyngau economaidd 1918–1939				
3.7.1.b.1	Y cwmpwedi'r rhyfel a chyflwyno dogni				
3.7.1.b.2	Diweithdra yng Nghymru yn ystod y Dirwasgiad – achosion, maint ac amrywiadau rhanbartho				
3.7.1.b.3	Effaith y Dirwasgiad ar deuluoedd a chymunedau				
3.7.1.b.4	Polisiau'r Llywodraeth Genedlaethol: llwyddiant a chyfyngiadau				

3.7.1.c	Consensws a sialens 1945–1990				
3.7.1.c.1	Diwygiadau'r llywodraeth Lafur, 1945–1951				
3.7.1.c.2	Tlodi a diweithdra 1951–1979				
3.7.1.c.3	Effaith llywodraethau Thatcher 1979–1990 ar dlodi a diweithdra				
3.7.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1890–1990				
3.7.1.ch. 1	Maint a chyflymder y newid yn y ffordd yr oedd y diwaith yn cael eu trin a lliniaru tlodi ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 7: Newid a diwygio cymdeithasol yng Nghymru a Lloegr tua 1890–1990

Thema 2: Cymdeithas mewn cyfnod o newid, tua 1890–1990

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.7.2.a	Newid a pharhad mewn addysg, iechyd a lles hyd 1945				
3.7.2.a.1	Effaith Deddf Addysg Ganolradd Cymru 1889				
3.7.2.a.2	Datblygu addysg yn Neddffau 1902, 1906, 1918 a 1944				
3.7.2.a.3	Deddfwriaeth a diwygiadau mewn tai				
3.7.2.a.4	Iechyd a lles 1918-1939				

3.7.2.b	Effaith yr Ail Ryfel Byd ar Gymdeithas Prydain				
3.7.2.b.1	Dylanwad Adroddiad Beveridge				
3.7.2.b.2	Twf ac effaith y Wladwriaeth Les 1945–1990				
3.7.2.b.3	Y newid yn rôl a statws menywod ar ôl yr Ail Ryfel Byd				
3.7.2.b.4	Twf cymdeithas defnyddwyr ar ôl 1951				
3.7.2.c	Arwyddocâd newid cymdeithasol a diwyllianol				

3.7.2.c.1	Diwylliant poblogaidd, hamdden ac adloniant 1920–1990				
3.7.2.c.2	Newidiadau mewn patrymau gwyliau ac adloniant 1945–1990				
3.7.2.c.3	Effaith polisïau'r llywodraeth ar gysylltiadau hiliol a mewnfudo, 1958–1990				
3.7.2.ch	Tebygrwydd a Gwahaniaeth tua 1890–1990				
3.7.2.ch. 1	Maint a chyflymder y newid mewn cymdeithas ar draws y cyfnod cyfan.				

3

Astudiaeth eang 8: Canrif yr Americanwyr tua 1890–1990

Thema 1: Brwydro dros Hawliau Sifil tua 1890–1990

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.8.1.a	Datblygiad y newid mewn agweddau tuag at hawliau sifil 1890–1945				
3.8.1.a.1	Effaith deddfau Jim Crow ac erydu rhyddid y Duon				
3.8.1.a.2	Yr NAACP a rolau Booker T Washington a W E B Du Bois				
3.8.1.a.3	Mudo o'r De i'r Gogledd				
3.8.1.a.4	Effaith y Fargen Newydd a'r Ail Ryfel Byd ar hawliau sifil				
3.8.1.b	Y newid mewn datblygiadau yn y galw am hawliau sifil 1945–1968				

3.8.1.b.1	Gweithredaeth y Llys Goruchaf Lys yn y 1950au: Brown yn erbyn Bwrdd Addysg Topeka 1954				
3.8.1.b.2	Protestiadau heddychlon: boicotio'r bysus yn Montgomery a'r teithwyr Rhyddid				
3.8.1.b.3	Rôl Martin Luther King				
3.8.1.b.4	polisiâu gweinyddiaethau Eisenhower, Kennedy a Johnson				
3.8.1.b.5	Ymddangosiad mudiadau pŵer y Duon yn y Gogledd				
3.8.1.b.6	Terfysgoedd trefol a llofruddiaeth Martin Luther King Jr 1968				

3.8.1.c	Canlyniadau'r mudiad hawliau sifil 1968–1990				
3.8.1.c.1	Y De newydd a dadwahanu hyd 1990				
3.8.1.c.2	Y profiad Affrican Americanaidd yn yr UDA modern				
3.8.1.c.3	Cydberthnasoedd rhwng cymunedau ethnig				
3.8.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1890–1990				
3.8.1.ch. 1	Effaith a chyflymder yr ymdrech o blaid Hawliau Sifil ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 8: Canrif yr Americanwyr tua 1890–1990

Thema 1: Ffurio Pŵer Mawr, tua 1890–1990

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.8.2.a	Newid a pharhad ym mholisi tramor yr Unol Daleithiau 1890–1941				
3.8.2.a.1	Imperialaeth Americanaidd ar ddiwedd y bedwaredd ganrif ar bymtheg				
3.8.2.a.2	Y rhyfel rhwng Sbaen ac America a chamlas Panama				
3.8.2.a.3	Problem niwtraliaeth ac ymuno â'r Rhyfel Byd Cyntaf				
3.8.2.a.4	Cyfraniad America at fuddugoliaeth 1917–1918				
3.8.2.a.5	UDA a'r cytundebau heddwch				

3.8.2.a.6	Ymynysedd yn y 1920au a'r 1930au				
3.8.2.b	Effaith ymwneud y Unol Daleithiau â'r Ail Ryfel Byd a'r Rhyfel Oer 1941–1975				
3.8.2.b.1	F D Roosevelt ac ymuno â'r Ail Ryfel Byd				
3.8.2.b.2	UDA a'r Ail Ryfel Byd;				
3.8.2.b.3	Y Rhyfel Oer a'r gydberthynas â'r Undeb Sofietaidd a China 1945–1972				
3.8.2.b.4	Rhyfel Fietnam a'i effaith				

3.8.2.c	Arwyddocâd détente a diwedd y Rhyfel Oer 1975–1990				
3.8.2.c.1	Détente a diwedd y Rhyfel Oer 1975–1990				
3.8.2.c.2	Trafod diarfogi ac arwyddocâd polisi tramor Reagan				
3.8.2.c.3	Effaith cwymp comiwnyddiaeth ar bolisi tramor yr Unol Daleithiau				
3.8.2.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1890–1990				
3.8.2.ch.1	Maint a chyflymder y newid ym mholisi tramor yr Unol Daleithiau ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 9: Y newid yn arweinyddiaeth a chymdeithas yr Almaen tua 1871–1989

Thema 1: Newid arweinyddiaeth a chyfundrefnau yn yr Almaen, tua 1871–1989

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.9.1.a	Newid a pharhad yn arweinyddiaeth yr Almaen Ymerodrol				
3.9.1.a.1	Natur y Gyfundrefn Fismarcaidd				
3.9.1.a.2	Y cyfansoddiad a'r Reichstag				
3.9.1.a.3	Y Bundesrat a'r Ymerawdwr				
3.9.1.a.4	Perthynas Bismarck â'r pleidiau gwleidyddol				

3.9.1.a.5	Y <i>Kaiserreich</i> 1890–1914				
3.9.1.a.6	Apêl democratiaeth gymdeithasol				
3.9.1.b	Effaith y newid gwleidyddol yn yr Almaen 1918-1945				
3.9.1.b.1	Effaith y Rhyfel Byd Cyntaf ar wleidyddiaeth yr Almaen				
3.9.1.b.2	Ansefydlogrwydd gwleidyddol Gweriniaeth Weimar				
3.9.1.b.3	Trefniant a system wleidyddol y Natsïaid				

3.9.1.c	Arwyddocâd newid gwleidyddol ac arweinyddiaeth yn yr Almaen 1945–1989				
3.9.1.c.1	Y cyferbyniad yn natblygiad gwleidyddol Dwyrain a Gorllewin yr Almaen hyd 1989				
3.9.1.c.2	Symudiadau tuag at ailuno yn 1989				
3.9.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1871–1989				
3.9.1.ch.1	Maint a chyflymder y newid mewn arweinyddiaeth ac mewn cyfundrefnau ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 9: Y newid yn arweinyddiaeth a chymdeithas yr Almaen tua 1871–1989

Thema 2: Effaith cymdeithasol ac economaidd ar fywydau pobl yr Almaen, tua 1871–1989

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.9.2.a	Newid a pharhad yng nghymdeithas ac economi'r Almaen 1871–1918				
3.9.2.a.1	Datblygiad economaidd yn yr Almaen yn y 1870au a'r 1880au				
3.9.2.a.2	Y dirwasgiad economaidd a chyflwyno diffynnaeth				
3.9.2.a.3	Y <i>Kulturkampf</i>				
3.9.2.a.4	Twf economaidd yr Almaen erbyn y Rhyfel Byd Cyntaf				

3.9.2.a.5	Effaith y Rhyfel Byd Cyntaf ar gymdeithas yn yr Almaen				
3.9.2.b	Effaith y newid gwleidyddol ac economaidd yr Almaen 1918–1945				
3.9.2.b.1	Cymdeithas Weimar				
3.9.2.b.2	Argyfyngau economaidd Gweriniaeth Weimar				
3.9.2.b.3	Newidiadau cymdeithasol ac economaidd y Gyfundrefn Natsïaidd ac effaith hynny ar grwpiau yn y gymdeithas				

3.9.2.c	Arwyddocâd y newid gwleidyddol ac economaidd yr Almaen 1945–1989				
3.9.2.c.1	Y cyferbyniad yn natblygiad cymdeithasol a gwleidyddol Dwyrain a Gorllewin yr Almaen hyd 1989				
3.9.2.c.2	Effaith symudiadau tuag at ailuno				
3.9.2.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1871–1989				
3.9.2.ch.1	Maint a chyflymder y newid ym mywydau pobl yr Almaen ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 10: Y newid yn arweinyddiaeth a chymdeithas Rwsia tua 1881–1989

Thema 1: Y newid yn arweinyddiaeth a chymdeithas Rwsia, tua 1881–1989

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.10.1.a	Newid a pharhad yn Rwsia 1881–1917				
3.10.1.a.1	Alexander III a dychwelyd i ymateb gwleidyddol 1882–1892				
3.10.1.a.2	Y twf mewn gwrthwynebiad gwleidyddol i Gyfundrefn y Tsar cyn 1914				
3.10.1.a.3	Chwyldro 1905				
3.10.1.a.4	Llywodraeth dros dro a Chwyldo Bolshevik 1917				

3.10.1.b	Canlyniadau Chwyldro 1917–1953				
3.10.1.b.1	atgyfnerthu Chwyldro'r Bolsiefigiaid erbyn 1924				
3.10.1.b.2	ymddangosiad Stalin fel unig arweinydd Rwsia				
3.10.1.b.3	natur a maint y newidiadau yn llywodraeth Rwsia (Sofietaidd) dan Lenin a Stalin				
3.10.1.c	Y newid mewn cyfundrefnau o Stalin i Gorbachev				
3.10.1.c.1	Khrushchev: democrateiddio a datganoll				

3.10.1.c.2	Cwlt personoliaeth dan Brezhnev				
3.10.1.c.3	Andropov a'r ymosodiad ar lygredd gwleidyddol a biwrocratiaeth				
3.10.1.c.4	Diwygio gwleidyddol o dan Gorbachev				
3.10.1.ch	Tebygrwydd a gwahaniaeth tua 1881–1989				
3.10.1.ch.1	Maint a chyflymder y newid mewn arweinyddiaeth ac mewn cyfundrefnau ar draws y cyfnod cyfan				

3

Astudiaeth eang 10: Y newid yn arweinyddiaeth a chymdeithas Rwsia tua 1881–1989

Thema 2: Effaith cymdeithasol ac economaidd ar fywydau pobl Rwsia, tua 1881–1989

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
3.10.2.a	Newid a pharhâd yn Rwsia 1881–1924				
3.10.2.a.1	Maint twf economaidd a newid cymdeithasol yn Rwsia cyn 1914				
3.10.2.a.2	Lenin, Comiwnyddiaeth Rhyfel a'r Polisi Economaidd Newydd				
3.10.2.b	Effaith polisiâu cymdeithasol ac economaidd Stalin				
3.10.2.b.1	Stalin a chefnu ar y Polisi Economaidd Newydd				
3.10.2.b.2	Yr economi cynlluniedig				
3.10.2.b.3	Cyfunoliad a'r Cynlluniau Pum Mlynedd; natur a maint newidiadau cymdeithasol ac economaidd y Gyfundrefn Gomiwnyddol a'u heffaith ar wahanol grwpiau mewn cymdeithas				

3.10.2.c	Arwyddocâd polisiau o ddatStalineiddio I Gorbachev				
3.10.2.c.1	Diwygio amaethyddol o dan Khrushchev				
3.10.2.c.2	Marweidd-dra'r economi o dan Brezhnev				
3.10.2.c.3	Andropov a'r pwyslais ar hyblygrwydd a menter				
3.10.2.c.4	Glasnost a Perestroika o dan Gorbachev a diwygio economaidd graddol				
3.10.2.ch	Tebyrgrwydd a gwahaniaeth tua 1881–1989				
3.10.2.ch.1	Maint a chyflymder y newid ym mywydau pobl Rwsia ar draws y cyfnod cyfan				

4

Astudiaeth manwl 1: Argyfwng canol oes y Tuduriaid yng Nghymru a Lloegr tua 1529–1570

Rhan 2: Sialensiau yn wynebu Mari ac Elisabeth tua 1553–1570

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
4.1.a	Datblygiadau pellach yng nghymdeithas ac economi Cymru a Lloegr 1554–1570				
4.1.a.1	datblygiadau cymdeithasol ac economaidd, yn eu plith chwyddiant, tlodi, codi prisiau ac chau tiroedd a'u cysylltiad ag aflonyddwch				
4.1.a.2	Cysyniadau newydd yn ymwneud â boneddigeiddrwydd a chyfleoedd i ddod ymlaen yn gymdeithasol				
4.1.a.3	Y newid yn rôl y bonedd yng Nghymru ar ôl y Deddfau Uno				
4.1.a.4	Twf trefi, masnach a diwydiant				
4.1.a.5	Datblygiadau mewn daliadaeth tir a sefydlu'r ystadau tiriog				

4.1.b	Arwyddocâd y pwysau ar Mari Tudur				
4.1.b.1	Materion yn ymwneud â rhyw Mari Tudur				
4.1.b.2	Priodas Mari Tudur a Philip				
4.1.b.3	Gwrthdaro carfanau rhwng Paget a Gardiner o dan Mari				
4.1.b.4	Maint a chanlyniadau newid crefyddol o dan Mari				
4.1.b.5	Cefnogaeth o blaid y newidiadau crefyddol a'r gwrthwynebiad iddyn nhw ar lefel leol				
4.1.b.6	Adfer ac erlid y Catholigion				

4.1.b.7	Causes and nature of rebellion and unrest: 1553 (Lady Jane Grey)				
4.1.b.8	Achosion a natur gwrthryfel ac aflonyddwch; 1553 (Arglwyddes Jane Grey) a 1554 (Wyatt)				
4.1.c	Effaith yr Ardrefniant Eglwysig a thwf Piwritaniaeth				
4.1.c.1	Y sefyllfa wleidyddol yn 1558				
4.1.c.2	Ardrefniant Eglwysig Elisabeth				
4.1.c.3	Y camau tuag at gyfieithu'r Ysgrhythurau i'r Gymraeg				
4.1.c.4	Sialens a nodau'rPiwritaniaid, cefnogaeth i Biwritaniaeth, dylanwad arweinwyr Piwritanaidd				

4.1.c.5	Agwedd archesgobion Elizabeth				
4.1.ch	Maint y bygythiad Catholig hyd 1570				
4.1.ch.1	Y bygythiad Catholig a'i natur,				
4.1.ch.2	Y bygythiad cynyddol ar ôl 1568				
4.1.ch.3	Ymateb y llywodraeth i Wrthryfel leirll y Gogledd (1569)				
4.1.ch.4	Esgymuniad y Pab (1570)				

4

Astudiaeth manwl 2: Brenhiniaeth, gwrthryfel a gweriniaeth, tua 1625-1660

Rhan 2: Rrhyfel cartref, Gwerinlywodraeth a Phrotectoriaeth,
tua 1625–1642

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
4.2.a	Datblygiad pellach y Rhyfel Cartref				
4.2.a.1	Cryfderau a gwendidau arweinyddiaeth achos y Brenhinwy				
4.2.a.2	Cryfderau a gwendidau arweinyddiaeth lluoedd y Brenhinwyr				
4.2.a.3	Ymddangosiad y Fyddin Model Newydd				
4.2.a.4	Agwedd a gweithredoedd Siar I				

4.2.a.5	Methiant ymdrechion i ddod i gytundeb gwleidyddol				
4.2.a.6	Yr Ail Ryfel Cartref a'r rhesymau dros fuddugoliaeth y Senedd				
4.2.b	Effaith twf syniadau ac anghydfurfiaeth yn ystod				
4.2.b.1	Ymddangosiad radicaliaeth wleidyddol a chrefyddol				
4.2.b.2	Lilburne a'r Lefelwyr				
4.2.b.3	Pumed Frenhinwyr				
4.2.b.4	Rantars a grwpiau radicalaidd eraill				

4.2.b.5	Rhaniadau gwleidyddol a chrefyddol				
4.2.b.6	Yr ymateb yng Nghymru i newid crefyddol				
4.2.c	Arwyddocâd diwedd y frenhiniaeth ac arbrofion Newydd mewn llywodraeth				
4.2.c.1	Y rhesymau o blaid rhoi'r Brenin ar brawf a'i ddienyddio ac effaith hynny				
4.2.c.2	Senedd y Gweddill fel arbrawf mewn gweriniaetholdeb radicalaidd				
4.2.c.3	Oliver Cromwell a'r Broectoriaeth				
4.2.c.4	Personoliaeth ac ymagwedd Cromwell tuag at y llywodraeth a'i ddewis i wrthod y Goron				

4.2.c.5	Terfynau goddefgarwch crefyddol				
4.2.c.6	Rôl ac effaith yr Uwch-Frigadwyr				
4.2.c.7	Problem yr olyniaeth i Cromwell				
4.2.c.8	Gwactod gwleidyddol ar ôl marwolaeth Cromwell				
4.2.ch	Y rhesymau dros adferiad y frenhiniaeth				
4.2.ch.1	Trafodaethau i ddychwelyd y frenhiniaeth dan Siarl II				
4.2.ch.2	Y rhesymau o blaid adfer y frenhiniaeth				

4.2.ch.3.	Etifeddiaeth Chwyldro Lloegr erbyn 1660				
-----------	---	--	--	--	--

4

Astudiaeth manwl 3: Diwygio a phrotest yng Nghymru a Lloegr tua 1783–1848

Rhan 2: Protestiadau ac ymgyrchu o blaid diwygio cymdeithasol tua 1832–1848

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
4.3.a	Datblygiadau pellach mewn protestiadau trefol a gwledig 1832–1848				
4.3.a.1	Gwrthwynebiad i Ddeddf Newydd y Tlodion				
4.3.a.2	Mudiad y Siartwyr yng Nghymru a Lloegr 1836–1848				
4.3.a.3	Rolau Lovett ac O'Connor				
4.3.a.4	Y deisebau, aflonyddwch yn Llanidloes a Chasnewydd yn 1839, y Cynllwyn Plug 1842, gwrthdystiad 1848 a'r rhesymau dros fethiant y mudiad				

4.3.a.5	Terfysgoedd Rebeca 1839–1843 a'u heffaith ar Gymru wledig				
4.3.a.6	Gynghrair er Diddymu'r Deddfau Ŵd a'r rhesymau dros ei llwyddiant				
4.3.b	Trawsnewid a hynt y blaid Geidwadol 1834–1846				
4.3.b.1	Trawsnewid y blaid Geidwadol erbyn 1834				
4.3.b.2	Sir Robert Peel fel arweinydd plaid 1834–1841				
4.3.b.3	ymateb gweinyddiaethau 1841–1846 i gyllid, gweinyddiaeth a'r economi				

4.3.b.4	Deddf Siarter y Banc a diwygio busnes				
4.3.b.5	Diddymu'r Deddfau Ŷd				
4.3.c	Arwyddocâd llywodraethau'r Chwigiaid a'u diwygiadau 1833–1841				
4.3.c.1	Y grant i addysg 1833				
4.3.c.2	Y Ddeddf Ffatri 1833				
4.3.c.3	Deddf Newydd y Tlodion 1834				

4.3.c.4	Deddf Corfforaethau Trefol 1835				
4.3.c.5	Cofrestru Genedigaethau, Priodasau a Marwolaethau 1836				
4.3.c.6	Lluoedd yr heddlu gwledig				
4.3.ch	Achosion ac effaith diwygio cymdeithasol 1833–1848				
4.3.ch.1	Pwyllgorau Seneddol a chomisiynau brenhinol				
4.3.ch.2	Rôl Shaftesbury				

4.3.ch.3.	Diwygio ffatrïoedd a mwyngloddiau gan gynnwys Deddf 1833, Deddf Mwyngloddiau 1842 a Deddf 1844				
4.3.ch.4	Grantiau addysg ar ôl 1833				
4.3.ch.5	Diwygio cyfraith y tlodion gan gynnwys ei gweithrediad hyd 1847				
4.3.ch.6	Amodau mewn trefi diwydiannol				
4.3.ch.7	Edwin Chadwick a diwygio iechyd y cyhoedd				
4.3.ch.8	Deddf Iechyd y Cyhoedd 1848				

4

Astudiaeth manwl 4: Gwleidyddiaeth a chymdeithas yng Nghymru a Lloegr, tua 1900–1939

Rhan 2: Sialensiau economaidd a chymdeithasol yng Nghymru a Lloegr tua 1918–1939

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
4.4.a	Newidiadau cymdeithasol ac Economaidd pellach yng Nghymru a Lloegr ar ôl 1918				
4.4.a.1	y rhesymau dros newid diwydiannol, a'i ganlyniadau a'r newid yn y gydberthynas ddiwydiannol ar ôl y Rhyfel Byd Cyntaf				
4.4.a.2	dirywiad y diwydiannau trwm				
4.4.a.3	anghydfodau diwydiannol yn y diwydiant glo a'r Streic Gyffredinol, 1926				
4.4.a.4	Sut gweithredodd y llywodraeth er mwyn delio â'r dirywiad yn y sefyllfa economaidd 1918–1929				
4.4.b	Achosion a chanlyniadau'r Dirwasgiad				
4.4.b.1	rhesymau dros ddechrau'r Dirwasgiad				

4.4.b.2	diweithdra yng Nghymru yn ystod y Dirwasgiad: achosion, maint ac amrywiadau rhanbarthol				
4.4.b.3	effaith y Dirwasgiad ar deuluoedd a chymunedau				
4.4.b.4	Mudo o Gymru				
4.4.b.5	Polisiâu'r llywodraeth i ddelio â'r dirwasgiad: llwyddiant a chyfyngiadau				
4.4.c	Newid gwleidyddol a'i sialensiau				
4.4.c.1	Yr etholiad, polisiâu a rhesymau dros gwmp clymblaid Lloyd George 1918–1922				
4.4.c.2	Y llywodraeth Lafur 1924				
4.4.c.3	Ffurio Plaid Cymru				

4.4.c.4	Baldwin a'r atgyfodiad Ceidwadol				
4.4.c.5	Newidiadau i'r etholwyr 1918–1928				
4.4.c.6	Y llywodraeth Lafur 1929–1932				
4.4.c.7	Y rhesymau o blaid ffurfio'r Llywodraeth Genedlaethol				
4.4.c.8	Argyfwng yr Ymddiorseddiad				
4.4.c.9	Yr ymateb i ddyhuddiad a pharatoi at ryfel				
4.4.ch	Datblygiadau cymdeithasol, diwylliannol a hamdden				
4.4.ch.1	Maint a natur y ddarpariaeth lles cymdeithasol mewn addysg, tai ac iechyd				

4.4.ch.2	Cynnydd mewn amser hamdden				
4.4.ch.3.	Twristiaeth, effaith y car athwf chwaraeon i'w gwyllo				
4.4.ch.4	Cyflwyno cyflog gwyliau				
4.4.ch.5	Diwylliant poblogaidd; effaith y sinema, radio a cherddoriaeth				
4.4.ch.6	Dirywiad yr iaith Gymraeg				
4.4.ch.7	Y newid yn rôl a statws menywod				

4

Astudiaeth manwl 5: Diwygiad crefyddol yn Ewrop, tua 1500–1564

Rhan 2: Lledaeniad Protestantiaeth a'r gwrthddiwygiad tua 1531–1564

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
4.5.a	Ehngiad Lutheriaeth ymhellach yn ddaearyddol a chymdeithasol ar ôl 1531				
4.5.a.1	Safle a phroblemau Siarl V				
4.5.a.2	Datblygiad y diwygiad radicalaidd				
4.5.a.3	Ailfeddyddiaeth a gwrthryfel Münster				
4.5.a.4	Rhaniad crefyddol yn yr Almaen a ffurfio'r gynghrair Schmalkaden				
4.5.a.5	Diet Regensburg (Colloquy Ratisbon) a chyflwr yr Eglwys erbyn 1541				
4.5.a.6	Marwolaeth Luther; Heddwch Augsburg ac ymddiorseddiad Siarl V				

4.5.b	Syniadau a dylanwad Calvin				
4.5.b.1	John Calvin: dylanwadau ar fywyd cynnar ac esblygiad athrawiaeth				
4.5.b.2	John Calvin: cyhoeddiadau				
4.5.b.3	John Calvin: gwaith diwygio cynnar a'r weinidogaeth yn Strasbourg				
4.5.b.4	Arfer Calfiniaeth yn Genefa: cefnogaeth a gwrthwynebiad				
4.5.b.5	Calvin and Luther: agweddau, tebygrwyddau a gwahaniaethau				
4.5.b.6	Awdurdod Calvin a concordat gydag eglwysi Zurich a Geneva				
4.5.b.7	Lledaeniad Calfiniaeth i Ffrainc, yr Iseldiroedd, yr Almaen, Gwlad Pwyl a Dwyrain Ewrop				

4.5.c	Twf y gwrthddiwygiad (Cyflwyno Gatholig)				
4.5.c.1	Egwyddorion a phroblemau Heddwch Augsburg				
4.5.c.2	Adfywiad y Babaeth: Paul III				
4.5.c.3	adroddiad ar gyflwr yr Eglwys				
4.5.c.4	Chwilys Rhufain				
4.5.c.5	Paul IV a Pius IV				
4.5.c.6	Adfywio ysbrydol: Cyngor Trent				
4.5.c.7	Amrywiadau daearyddol				

4.5.c.8	rôl ysbrydol a gwleidyddol yr Eglwys				
4.5.ch	Arwyddocâd diwygio'r urddau crefyddol				
4.5.ch.1	Ymateb brenhiniaeth, clerigwyr a lleygwyr				
4.5.ch.2	Urddau crefyddol newydd				
4.5.ch.3.	Loyola a'r Jesiwtiaid				
4.5.ch.4	Credoau, disgyblaethau adylanwadau				
4.5.ch.5	Effaith y diwygio erbyn 1564				

4

Astudiaeth manwl 6: Yn Ffrainc yng nghyfnod y chwyldrom, tua 1774–1815

Rhan 2: Ffrainc – Gweriniaeth a Napoleon tua 1792–1815

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
4.6.a	Datblygiadau pellach yn dilyn dymchweliad y Frenhiniaeth				
4.6.a.1	Y Confensiwn Cenedlaethol				
4.6.a.2	Sefydlu'r Weriniaeth				
4.6.a.3	Dienyddiad Louis				
4.6.a.4	Effaith rhyfel a goresgyniad				
4.6.a.5	Gwrthryfeloedd mewnol – y Vendée				
4.6.a.6	<i>Levée en masse</i>				

4.6.b	Y rhesymau dros y Braw, a'i effaith 1793–1794				
4.6.b.1	Trefniadaeth ac arfau'r Braw				
4.6.b.2	Deddfau Drwgdybedigion a <i>Frimaire</i>				
4.6.b.3	Rôl Robespierre				
4.6.b.4	Cwmp y Girondins a gwrthryfel y Ffederalwyr				
4.6.b.5	Pŵer y sans-culottes				
4.6.b.6	Carthu'r Hébertiaid a'r Goddefgarwyr				
4.6.b.7	Y Braw Mawr 1794				

4.6.b.8	Cwmp Robespierre a chwmp y Braw				
4.6.c	Arwyddocâd newid gwleidyddol o'r Braw i'r Gonswliaeth				
4.6.c.1	Yr adwaith Thermidoraidd a'r Braw Gwyn				
4.6.c.2	Sefydlu'r <i>Directoire</i>				
4.6.c.3	Problemau ariannol a gwleidyddol a pholisïau'r Directoire				
4.6.c.4	Arweinyddiaeth filwrol Napoleon yn yr ymgyrch yn yr Eidal ac yn yr Aifft				
4.6.c.5	Coup Brumaire a'r Gonswliaeth;				
4.6.c.6	Diwygiadau Napoleon fel Conswl, yn eu plith y newidiadau cyfansoddiadol, cyfreithiol, ariannol ac addysgol				

4.6.ch	Effaith Napoleon fel Ymerawdwr				
4.6.ch.1	Napoleon a sefydlu'r Ymerodraeth yn Ffrainc				
4.6.ch.2	Gwahaniaethau dosbarth a theitlau				
4.6.ch.3.	Safle'r Eglwys				
4.6.ch.4	Y Concordat				
4.6.ch.5	Codau Napoleon				
4.6.ch.6	Trethiad a'r economi ganolog				
4.6.ch.7	Effaith y rhyfel a'r System Gyfandirol				

4.6.ch.8	Y rhesymau dros lwyddiannau milwrol Napoleon ar ôl 1799				
4.6.ch.9	Y rhyfel yn Sbaen a Rhyfel Iberia				
4.6.ch.10	Yr Ymgyrch yn Rwsia				
4.6.ch.11	Ymgyrchoedd 1813–1815 ac ymddiorseddiad				

4

Astudiaeth manwl 7: Argyfwng y weriniaeth Americanaidd, tua 1840–1877

Rhan 2: Rhyfel cartref ac Ailymgorffori tua 1861–1877

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
4.7.a	Datblygiad pellach y Rhyfel Cartref yn America 1861–1865				
4.7.a.1	Cryfderau a gwendidau perthynol y gogledd a'r de				
4.7.a.2	Effeithiolrwydd y prif gadlywyddion fel McClellan, Grant, Sherman, Lee a Jackson				
4.7.a.3	Dulliau rhyfela a strategaethau				
4.7.a.4	Prif ymgyrchoedd a brwydrau fel Antietam, Vicksburg, Gettysburg				
4.7.a.5	Gwarchae o'r môr				

4.7.a.6	morâl a'r Ffryntiau Cartref				
4.7.a.7	Ffactorau economaidd ac ariannol yng nghanlyniad y Rhyfel Cartref				
4.7.a.8	Y rhesymau dros fuddugoliaeth y gogledd				
4.7.b	Arwyddocâd Arlywyddiaeth Abraham Lincoln 1861–1865				
4.7.b.1	Newid nodau rhyfel Abraham Lincoln				
4.7.b.2	Ei afael ar strategaeth				
4.7.b.3	Sgiliau gwleidyddol wrth reoli ei gabinet a'r Gyngres				

4.7.b.4	Cydberthynas â phwerau tramor				
4.7.b.5	Penderfynu rhyddfrenio				
4.7.b.6	Polisi tuag at y Taleithiau Cydffederal wedi'u trechu				
4.7.b.7	Effaith llofruddiaeth Lincoln				
4.7.c	Y newid mewn agweddau at ryddfrenio ac ailymgorffori 1863–1867				
4.7.c.1	Effaith cyhoeddi'r rhyddfrenio				
4.7.c.2	Y 13eg Gwelliant a'i effeithiau				

4.7.c.3	Y 14eg Gwelliant a rôl Thaddeus Stevens				
4.7.c.4	Gweriniaethwyr radicalaid a'r Deddfau Ailymgorffor				
4.7.c.5	Andrew Johnson a'i wrthdaro â'r Gyngres				
4.7.ch	Effaith yr Ail-luniad 1868–1877				
4.7.ch.1	Etholiad 1868				
4.7.ch.2	Polisiâu Ulysses Grant				
4.7.ch.3.	Ailymgorffori radicalaidd yn y de				

4.7.ch.4	Effaith y Deddfau Ailymgorffori				
4.7.ch.5	gwrthwynebiad i ailymgorffori radicalaidd				
4.7.ch.6	Y Ku Klux Klan				
4.7.ch.7	Safle cymdeithasol ac economaidd Americanwyr Affricanaidd erbyn 1877				
4.7.ch.8	Diwedd ailymgorffori radicalaidd				

4

Astudiaeth manwl 8: Yr Almaen: democratiaeth ac unbennaeth, tua 1918–1945

Rhan 2: Yr Almaen Natsïaidd tua 1933–1945

	Cysyniadau a safbwyntiau Materion allweddol a chynnwys	Meaning of key terms	Relevant, factual knowledge	Wider context	Links to...
4.8.a	Datblygiadau pellach yn rheolaeth y Natsïaid ar yr Almaen ar ôl 1933				
4.8.a.1	Atgyfnerthu pŵer Hitler, 1933–1934				
4.8.a.2	Tân y Reichstag				
4.8.a.3	Deddf Alluogi				
4.8.a.4	Noson y Cyllyll Hirion ac effaith marwolaeth Arlywydd Hindenburg				
4.8.a.5	Propaganda, cyflyru a braw				
4.8.a.6	System wleidyddol y Natsïaid a maint rheolaeth dotalitaraidd				

4.8.a.7	Maint y gefnogaeth, gwrthwynebiad a'r gwrthsefyll i reolaeth y Natsïaid				
4.8.b	Effaith polisïau hiliol, cymdeithasol a chrefyddol y Natsïaid 1933–1945				
4.8.b.1	Ideoleg hiliol y Natsïaid				
4.8.b.2	Gwrth-Semitiaeth: polisïau a gweithredoedd tuag at yr Iddewon				
4.8.b.3	Deddfau Nuremberg				
4.8.b.4	<i>Kristallnacht</i>				
4.8.b.5	Ymfudiad				
4.8.b.6	Polisïau tuag at bobl anghymdeithasol				

4.8.b.7	Polisiâu cymdeithasol: pobl ifanc				
4.8.b.8	Polisiâu cymdeithasol: menywod				
4.8.b.9	Polisiâu cymdeithasol: gweithwyr				
4.8.b.10	Polisiâu cymdeithasol: yr eglwysi				
4.8.b.11	Graddau <i>Volksgemeinschaft</i>				
4.8.c	Effeithiolrwydd polisi economaidd y Natsïaid 1933–1945				
4.8.c.1	Perfformiad yr economi o dan y Natsïaid: adfer, ailarfogi ac economi cyfnod y rhyfel				
4.8.c.2	Rôlau Schacht, Göring and Speer				

4.8.c.3	Gwahardd Undebau Llafur a chyflwyno'r <i>Deutsche Arbeitsfront</i> (Undeb Llafur yr Almaen)				
4.8.c.4	Nerth Drwy Lawenydd (KdF)				
4.8.c.5	Y Cynllun Newydd a mynd i'r afael â diweithdra				
4.8.c.6	Y Cynlluniau Pedair Blynedd				
4.8.ch	Y newid ym mholisi tramor y Natsïaid a'r Ail Ryfel Byd 1933–1945				
4.8.ch.1	Nodau ac amcanion polisi tramor y Natsïaid hyd 1939				
4.8.ch.2	Dechreuad y rhyfel				
4.8.ch.3.	Aildrefnu'r economi i fodloni anghenion rhyfel diarbed				

4.8.ch.4	Llwyddiannau'r Almaen yng Ngorllewin Ewrop				
4.8.ch.5	Yr ymosodiad ar yr Undeb Sofietaidd				
4.8.ch.6	Cynhadledd Wannsee a'r Datrysiad Terfynol				
4.8.ch.7	Y ffactorau'n arwain at drechu'r Almaen erbyn 1945				
4.8.ch.8	Effaith y rhyfel ar rannau gwahanol o gymdeithas				